

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Zijn ster in het Oosten *)

Want wij hebben gezien zijn ster in het Oosten.

Matth. 2 : 2.

In de evangeliën wordt de geboorte van Jezus Christus aanstonds in het middelpunt van het heelal geplaatst.

Johannes trekt de lijn van Bethlehem naar de hemel: in den beginne was het Woord, en het Woord was bij God, en het Woord was God; en dat Woord nu is vlees geworden.

Dat is de verticale lijn: van boven naar beneden.

Er is ook een horizontale lijn: van Oost naar West.

Lucas nu trekt een lijn van Bethlehem naar het Westen: in Rome troont de keizer Augustus, die de hele wereld laat „beschrijven“.

Mattheus van zijn kant trekt een lijn van Bethlehem naar het Oosten: er komen magiërs uit het Oosten, om te zoeken naar de „Koning van het Westland“.

Zo is de geboorte van de Christus kosmologisch en geografisch bepaald. Gelijk in Openbaring 12 de vrouw, die het Kindeke (Christus) baart, de grote geboorte zich ziet voltrekken in de grootse omgeving van zon, maan en sterren (de verticale lijn) en ook tevens (voor wat de horizontale lijn betreft) op de scheidslijn, die tussen de cultuurwereld en haar verbanningsoord ligt, zo wordt ook door de evangeliën, als historische boeken, de geboorte van Jezus Christus gezien als geschied in het centrum van het volle wereld- en mensenleven.

Evenwel, — alleen door het geloof, wordt dit centrum als zodanig erkend.

Want alleen in de openbaring, waarnaar dat geloof immers luistert, is dit centrum als zodanig aangewezen.

Johannes laat dit gevoelen, als hij zegt, dat het vlees geworden Woord gekomen is „tot het zijne“. Noch de romeinse keizer, noch het vleselijke Jodendom zullen de juistheid en doeltreffendheid van deze qualificatie willen toegeven.

Lucas laat het ons zien, wanneer hij verhaalt van de engel, die de herders verwijst naar het naburige Bethlehem, en die deze stad nadrukkelijk aandient als „de stad Davids“. De stad Davids, en dan juist in de dagen, waarin de romeinse keizer óók over dat stadje zijn administratieve hand legt, en zegt: het is van mij

En Mattheus wijst ons erop, als hij die magiërs laat opkomen in het huis der evangelische wonderwerken. Ze hebben de ster van de grote koning gezien. En die ster wees hen zeer bepaald naar Jeruzalem, en straks naar Bethlehem, naar het land van Daniëls herkomst.

Zo treedt in de Kerstnacht en daarna de benoemingswijze van de theocratie tegen-

over die van de heidense wijsheid uit het verleden.

De heidense regeermacht van het heden is in de keizer Augustus belichaamd. Hij laat zich „god“ en „heer“ en „heiland“ noemen. De engel daarentegen wijst de geboren Zoon van Maria als „God“ en „Heer“ en „Heiland“ aan. Het is de tegenspraak van het evangelie tegen de staatsalmacht, die deze zelfgekozen naam niet dragen zou, als ze niet de mens tot God verhief. Diezelfde tegenspraak is óók daarin duidelijk, dat de keizer van Rome op de laatste resten van Davids glorie trapt, in de zelfde nacht, waarin de engel de herders aan de oude naam van David herinnert. De stad van David!

Doch óók de heidense wijsheid uit het verleden wordt in de Kersttijd door de Goddelijke openbaring gebonden aan het gezag van Israëls God. Er leefde in de dagen, die aan „de volheid des tijds“ voorafgingen, een sterk verlangen in het Oosten naar de komende Wereldverlosser. Men noemde hem „de Koning van het Westland“.

Onbevredigd met zijn eigen religie en haar penetratievermogen, vermoed en reeds in de schaduw tredende, waarin het straks voor geruime tijd zou wegschuilen, zag het Oosten van die tijd uit naar het Westen. Velelei geschriften uit die dagen wezen naar de komende „Heiland uit het Westen“; de „Koning van het Westerland“. Hij zou de wereld aan zijn voeten leggen, en haar tot „Heiland“ zijn.

Het kan ons thans hier niet interesseren, hoe dat zo kwam, dat het Oosten uitzag naar het Westen, en vandaar de messiaanse glorie verwachtte. Een van de factoren, die hier ter verklaring in aanmerking moeten komen, is ongetwijfeld het optreden van Daniël geweest. Daniël, die eens als balling uit het „Westland“, toen geknecht, gedeporteerd was naar het „Oosten“; die daar toen door zijn God gezet was in de presidentsstoel van het college der wijzen van het Oosten, en die ongetwijfeld niet maar voor zijn eigen Jodenvolk, doch ook in de kring der heidense wijzen het messiaanse licht heeft doen schijnen in de vergaderzalen van het door hem beheerste geleerdencollege.

Maar Daniël was al lang geleden gestorven. Het was met zijn profetie in het Oostenland gegaan zó, als naar de Dordtse Leerregels het natuurlijk hart met alle licht wil handelen: het „natuurlijke“, en vooral ook het „evangelische“ licht, zo lezen we daar, wordt door de natuurlijke mens tegengestaan, bezoedeld, ten onder gehouden. De boodschap van Daniël lag er wel, óók over die komende wereldrijken, en óók over die Messias-Koning, die over die rijken theocratisch zou triumpferen. Maar de exegese van Daniëls profetie, die werd óf niet meer gegeven, óf ze werd, naar de werking van de zonde, gelijk de Leerregels van Dordrecht zoëven ze tekenden, verkeerd gegeven. Het licht van Daniël werd verduisterd; bijgeloof werd met geloof vermengd, en straks tot geloof verheven. De eens zo klaar gegeven voorstelling vervaagde zich. Dat de men-

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Tijdelijk adres van de Redactie:

J. Bosch, Engelenbergstr. 4, Kampen

Medewerkers:

Ds. H. Amelink, Langerak
Prof. Dr. W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Den Haag
Dr. H. R. Rookmaaker, Diemen
Dr. J. Stellingwerff, Amstelveen
Ds. B. Telder, Bilthoven
Ds. C. Vonk, Schiedam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Geref. Persvereniging „Opbouw“:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Tel. 030-15450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220,
Zeist. Giro 233117.

senzoon van Daniël uit Daniëls volk ontspruiten zou, en dat hij in Davids stad verschijnen zou, en dat hij de traditie van David, waarop niet alleen de Romeinse keizer in het heden, doch ook het oosters wereldrijk van vroeger immers zelf getrapt had, voort zou zetten, — dat had men niet meer vastgehouden. De grote koning zou komen uit het Westland — veel meer wist men niet.

En zie, — nu komt daar God hen aanspreken in hun eigen taal. Hij geeft een teken aan de hemel, een ster of sterrebeeld, bijzonderheden weten we niet. Hij trekt hen door dat teken naar het Westland toe. Dat alles strookt, zowel in de wijze van spreken, als in z'n aanvankelijk hun ontdekte inhoud, met hun verwachting. Maar als ze straks terecht komen in het land van koning Herodes, een provincie overigens van het rijk van de Grote Koning-Keizer van het Westen, daarginds in Rome, dan gaat de profetie hun open. Dan komen de wijzen, die met Daniël slechts in het voorbijgaan kennis hebben gemaakt, terecht in de kring der bijbelse profetie, die Daniël in rechte lijn wil toebehoren; en dan wordt straks alle twijfel uitgebannen, als de ster opnieuw verschijnt en de weg naar het Kind hun wijst, en naar zijn huis.

* * *

En dan moeten de wijzen ontdekken, dat de Koning van het Westland niet als de geweldenaar is, die in Rome z'n stoel heeft en zich de praedicaten, „god, heer, heiland“ toe laat kennen. Hij is de zoon van een paar ongewapenden, verloren kinderen van een reeds lang ontbonden koningshuis, het huis van David. Er is geen gedaante noch heerlijkheid aan deze koning van het Westland. Het is een pijnlijke ontdekking voor deze

*) Zoekend in oude paperassen vond ik het volgende Kerstartikel van prof. K. Schilder. Hij plaatste het in het Kerstnummer van „De Standaard“ van het jaar 1939. Het werd helaas niet opgenomen in de „Verzamelde Werken“. Graag neem ik het in „Opbouw“ op. C. V.

aristocraten, dragers ener verfijnde cultuur en ener voorname religiositeit.

Toch hebben de wijzen de „ergernis” en de „dwaasheid” der prediking verdragen. Hun schathouders hebben ze opengedaan, en de Koning van het Westland hulde toegebracht. En als ze straks een droom ontvangen, een droom van diezelfde God, die eens met Daniëls dromen en ook droomexegese in het Oosten ontstellende wonderen heeft gedaan, wonderen van élatante joods-messiaanse heerlijkheid, dan geloven ze de God, die hen met Daniël laat „dromen dromen”; ze zien Herodes in z'n ware gedaante; ze keren en van de Romeinse keizer als ideale „Heiland”, en van Herodes als voedster-heer der kerk zich af; en ze gaan gehoorzaam de weg, die Daniëls God hun wees.

* * *

— Zo stelt God Christus Jezus als het ware zaad van David en als de Heiland van de wereld tegenover Davids vijanden van het heden en van het verleden. De zonen van degenen, die Daniël in ketenen voerden, laten zich gevangen nemen door de Mensenzoon, die Daniël ook hun gepredikt heeft.

* * *

Voor ons, die eeuwen later leven, is dit alles nog steeds de klare taal van het evangelie. 't Zijn weer de idealen van de almachtige staat, die het Westen vervoeren. 't Is weer de eclecticische religie van het Oosten, die de harten pacifiek wil penetreren. De zwakheden, de zonden van het uiterste Westen van destijds (Rome) en die van het verre Oosten dier dagen (de wijzen) zijn óók de zwakheden, de zonden, van onze tijd.

O neen, dat zijn geen blote parallellen slechts, en ook geen toevallige analogieën. Het is in 't wezen der zaak dezelfde zonde, dezelfde oude vijandschap tegen de pretensie van het huis van David, de theocratische koning, en tegen de onvervalste exegese van de profetie van Daniël. Een grijpen naar dezelfde strategie der oude vijandschap tegen het Woord van God. Een vijandschap, die des te meer tot zonde wordt, naarmate in Christus Jezus het licht der waarheid klaarder scheen.

Dat Woord heeft zowel in Davids psalmen als in Daniëls profetieën de „dwaasheid der prediking” hardop geproclameerd. Die „dwaasheid” (1 Cor. 1), volgens welke het eeuwig koningschap slechts komen kan in nauwe samenhang met het offerende priesterschap. Die „dwaasheid”, volgens welke de heilsstaat nimmer komen kan, tenzij in bloed en offer, in lijden en in dood. Geen lijden, dat alleen maar voorbeeld wezen kan, doch een lijden, dat voor de schuld betalend is. Indien het enkel om een „voorbeeld des lijdens” was te doen geweest, een voorbeeld van geduld, en van bereidheid voor het offer, dan zou de Priester-Koning beter in een paleis geboren hebben kunnen zijn; het dramatisch effect van een Man van smarten, die van een troon afdaalt naar een kruis, is voor de wereldse religieuze verbeelding groter, dan dat van deze Man van smarten, die van een kribbe komt naar het kruis.

Welnu, indien onze eeuw, en onze hedendaagse wereld de zonden van Augustus in het verre Westen, en die van de magiërs in het verre Oosten nog eens overdoet in grootse stijl, indien ons geslacht te overdoet in de aanbidding van de almachtige staat, welks hoofd zich Heiland noemt, en Heer en God, alsmede in de syncretistische samenvoeging van bijbelse en niet-bijbelse, van christelijke en niet-christelijke „religiositeit”, dan worden wij op ons Kerstfeest 1939 des te indringender gewaarschuwd, om toch te blijven bij de Vorst, die tussen beide historisch en geografisch bepaalbare toenmalige machtcentra in, zijn geboorteplaats gekozen heeft in Bethlehem, die tegen beider ideologie zijn evangelisch woord heeft over gesteld.

Dat Woord is sinds voltooid. Het Nieuwe Testament is aan het Oude toegevoegd. Het kruis is geplant, maar ook is Pasen gekomen, en Pinksteren; en op de dag van heden is de koning van het Westland koning over de wereld geworden. Weer daagt Hij allen uit in Oost en West, allen, die zijn verschijning, zijn parousie, niet verklaren lief te hebben.

En wij — wij zullen Hem opnieuw belijden. Hij vraagt geen goud doch onze daad; geen wierook, doch ons martelaarsbloed; geen myrrhe, doch onze klare belijdenis aangaande zijn volstrekte alleenheerschappij. Hij zendt geen sterren, om ons naar Zijn geboortestad te leiden, doch zijn Geest, die ons naar boven trekt, waar Christus is, aan de rechterhand van zijn hemelse Vader, waarheen ons ook de artikelen van ons christelijk geloof wijzen, en vanwaar wij Hem verwachten, opdat Hij ons vernederd lichaam aan zijn heerlijk lichaam zal gelijk doen worden.

Zo wordt ons Kerstfeest een heerlijkheid.

Het verbergt ons niets van zijn „ergernis”, niets van zijn „dwaasheid”. Het komt ons rechtstreeks vragen, onze uniform te dragen, en tegen alle verwisseling van uniformen op onze hoede te zijn.

Gezegend de man, die zó bewust zijn koning belijdt als Priester en Profeet, en Hem ziet zitten boven de plaats van het uiterste Westen en die van het uiterste Oosten van de toenmalige wereld onzer evangelisten.

Wij hebben gehoord zijn profetie uit de hemel; en dat is meer, dan te hebben gezien zijn ster in het Oosten. Hij is nog niet veranderd. Hij sprak de magiërs eerst aan in hun eigen taal. Dat doet Hij heden nog met ons. Maar Hij sprak vervolgens hun tegen in hun vleeselijke overleggingen. Dat doet Hij heden vooral ook met ons. Zalig wie Hem daarin verdraagt, omdat hij het Woord der profetie geloofd heeft. Zij kan niet liegen, noch beschamen.

K. Schilder.

Buiten de kerk . . . de hel

onze ellende

Uit de gepubliceerde stukken is het langzamerhand wel duidelijk geworden dat het op de synode is vastgelopen bij de behandeling van de zaak van ds. Van der Ziel.

En wel in verband met de vraag of men **eerst** en **afzonderlijk** en **definitief** een beslissing zou nemen over diens schorsingswaardigheid dan wel of men vóór men tot stemming over die schorsingswaardigheid overging de **gehele kwestie** ds. Van der Ziel rakende zou afhandelen, dus zowel de vraag van de schorsingswaardigheid als de vraag omtrent de daarbij bewandelde schorsingsweg.

De meerderheid van de synode wilde **éérst** en **afzonderlijk** en **definitief** een uitspraak doen over die schorsingswaardigheid. Om, als dat was geschied verder te spreken over de schorsingsweg.

De minderheid betoogde: Neen, broeders we moeten die zaak **in haar geheel** bezien

Ook de bespreking van de in Groningen gevolgde schorsingsweg in het proces tegen ds. Van der Ziel moet geheel en al ten einde zijn gebracht vóór we ons een oordeel over diens schorsingswaardigheid kunnen vormen. Het oordeel over de schorsingsweg kan immers mee beslissend zijn bij het vormen van een oordeel over de schorsingswaardigheid.

Van kerkelijk en kerkrechtelijk standpunt uit gezien had de minderheid hierin volkomen gelijk!

Men **mag** eenvoudig niet over een zaak oordelen vóór men haar van **alle** kanten heeft bekeken.

Het is zelfs zo, dat de zaak van de schorsingsweg, van de schorsingsprocedure, het **EERST** had moeten behandeld worden!

Want gesteld dat de wijze waarop ds. v. d. Ziel was geschorst niet in overeenstemming was met de duidelijke bepalingen der kerkorde — en zij gingen daar inderdaad lijnrecht tegen in — dan zou de zaak weer naar de kerk van Groningen-Zuid teruggewezen moeten worden met de boodschap: Of ds. van der Ziel schorsingswaardig is is punt **twee**. Punt één is dat bij de behandeling van zijn zaak de kerkorde door u is geschonden en dat mogen we nooit toelaten. En daarom sturen we de zaak naar u terug!

Helaas heeft de synode zo niet gedaan.

Ze sloeg een totaal verkeerde weg in bij de behandeling van deze gewichtige zaak.

En zo liep de zaak vast.

Maar daarvan ligt de schuld voluit bij de kleine meerderheid.

Als men zich deze gang van zaken goed indendkt beseft men onmiddellijk dat de oorzaken van het conflict dat op de synode ontstond veel dieper moeten liggen dan in de kwestie welke daar in concreto aan de orde kwam.

De botsing over de manier waarop de zaak van ds. Van der Ziel werd behandeld is een openbaring van de spanning en de moeiten in ons kerkelijk leven welke daarin reeds jarenlang aanwezig waren en ook reeds eerder allerlei conflicten veroorzaakten.

Wij willen over de diepere oorzaken van het conflict dat op de synode losbrak nu het één en ander zeggen.

* * *

Wat is er in onze kerken geschied?

Langzamerhand is bij sommigen de opvatting gegroeid dat de hartelijke en ondubbeltzinnige instemming met de belijdenis in feite niet voldoende is om volwaardig kerklid te kunnen zijn.

Wilde men zich als zodanig beschouwd zien dan moest men ook lid van een bepaalde politieke partij zijn, een exclusief voorstander van „eigen” onderwijs, liefst ook nog een volgzaam en sympathiserend lezer van bepaalde bladen. Voor sommigen schijnt ook een kenmerk van het ware lidmaatschap der kerk te zijn het beschouwen van de gebonden Gereformeerde Kerken als „valse kerken” en het afwijzen van iedere vorm van „samenpreking”.

Ten gevolge van de doorwerking van deze opvattingen werden velen als verdacht, als „kerkelijk onbetrouwbaar” beschouwd. En het wantrouwen groeide ten gevolge van de lichtvaardige soms bittere beschuldigingen van afwijking van de belijdenis, die evenals in de dertiger jaren een aantal broeders naar het hoofd werden geslingerd. We hebben dit laatste kwaad in „Opbouw” meermalen signaleerd.

In onlosmakelijk verband met dit boze bedrijf ontstond een door en door onkerkelijke en dodelijk gevaarlijke groepsvorming. Men zette zich in de kerken tegen elkaar af en isoleerde zich van elkaar. En ook al verfoeide men iedere groepsvorming met hart en ziel — men werd ingedeeld en tot een groep gemaakt.

Bij de verkiezing van ambtsdragere en de beroeping van predikanten speelden deze slechte dingen meermalen een kwade en beslissende rol.

En wat het ergste was: de onderlinge verhoudingen werden soms zó geschonden dat van een christelijke broederschap, gemeen-

schap en omgang weinig sprake meer was.

In sommige kerken was de ware christelijke liefde van allen tot allen volkomen zoek. Het sympathiseren met een man, een krant, een groep ging de beleving van de gemeenschap van alle heiligen, het onderlinge, broederlijke verkeer van alle leden der kerk, het elkaar vasthouden en met elkaar meeleven van alle gelovigen vervangen.

Het was hier en daar zelfs zo ver gekomen dat men het openlijk uitsprak dat deze en die persoon, deze en die groep „de kerk uit” moest. Reeds voor tien jaar hoorde ik zulke door en door goddeloze opmerkingen — en zeker niet alleen bij de eerste de besten.

* * *

Nu onderscheide men hier goed.

Het gaat in deze kwestie per se niet om het al of niet lid zijn van een politieke partij. En ook niet om het al of niet ijveren voor een eigen gereformeerde school. En evenmin om het voor of tegen „samenspreking” zijn.

Wie de werkelijke situatie kent weet dat wel beter.

Men ziet dat ook direct als men op de minderheid van de synode let. De meesten van de broeders die daartoe behoren zijn overtuigde voorstanders van gereformeerde politiek, trouwe ijveraars voor gereformeerd onderwijs. En ten aanzien van de „samenspreking” is niemand van hen in kerkelijke trouw ook maar iets te kort geschoten.

Nee, het gaat hierom of deze dingen zonder meer gehanteerd mogen worden om aan de hand daarvan de waarachtigheid en de trouw van het kerk-lid zijn, en de echtheid van het geloof te bepalen.

En ten opzichte van deze vraag moeten we met alle nadruk verklaren: **Nee, dat mag niet.**

Kriterium van het waar gelovige, het echt kerklid zijn is alleen en mag alleen zijn het levende geloof in onze Heer Jezus Christus en daarom het geloof in het Woord van God, waarin de Christus tot ons spreekt en als consequentie daarvan de trouw aan de belijdenis van de kerk.

prof. Schilder over „voortgaande reformatie”

Wanneer men met de boven genoemde onkerkelijke en onchristelijke verschijnselen wordt geconfronteerd en daarover nadenkt gaan de gedachten van hen die prof. Schilder goed hebben gekend zeker steeds weer naar deze uit. En dan speciaal naar wat hem in de laatste jaren van zijn leven boven alles bezighield.

Met bijna profetische scherpheid en klaarheid heeft Prof. Schilder namelijk in die jaren de eerste symptomen van het door mij gesignaleerde kwaad in onze kerken ontdekt en de noodlottige consequenties daarvan doorzien en aangewezen. Hij misschien eerder dan ieder ander! Met verbijstering aanschouwde hij daarin de openbaring van sectarische tendenzen. En hij was misschien wel voor niets zo bang als voor wat hij zelf eenmaal het „helse sectarisme” noemde. Had Schilder niet zijn leven lang gevochten voor de kerk, voor de ene, brede, katholieke, oecumenische kerk? Was ook het adagium van de strijd om de „vrijmaking” niet: Niet de secte, maar de kerk? Ging het in de vrijmaking niet om de vrijmaking van de kerk? De vrijmaking van de sectarische verenging welke haar bedreigde?

Van nabij heb ik het beleefd hoe diep Schilder leed onder de eerste verschijnselen van de verenging, het zich tegen elkaar afzetten, het zich van elkaar isoleren zoals die in zijn laatste levensjaren openbaar werden.

Nooit zal ik vergeten een urenlange samenspreking van een groep broeders uit één onzer kerken die slachtoffer dreigden te worden van deze sectarische geest en hulp en troost zochten bij de hoogleraren in Kam-

pen. Wat was Schilder ontroerd en boos. Hij zei o.a. er zijn predikanten in onze kerken die geen herder zijn van de kudde. Ze lijken meer op kwajongens die in een kippenhok met een knuppel wild om zich heen slaan zodat de kippen in doodsangst tegen de afstrating opvliegen.

De woordvoerder van de benauwde broeders zei ten slotte tegen Schilder: als allen zo waren als u zouden we nooit in deze ellende zijn gekomen.

* * *

Ik durf deze dingen rustig memoreren, omdat Prof. Schilder zich ook publiek precies zo over deze dingen heeft uitgelaten.

Hij schreef daarover bijvoorbeeld uitdrukkelijk en duidelijk in een artikel dat handelde over voortgaande reformatie.

Schilder begint dat met te constateren dat in de roep om voortgaande reformatie niets nieuws schuilt.

Wat de mannen, die in de dertiger jaren door H. H. Kuiper en Hepp zo heftig aangevallen en als aanranders van de belijdenis aan de kaak gesteld werden, beoogden was immers niets anders dan „voortgaande reformatie”! Daarnaast streefden en Schilder en Vollenhoven en de Graaf en Janse, en zoveel anderen. Om voortgaande reformatie ging het in de strijd tegen scholastieke verbondsconstructies; tegen de idee van de „pluriformiteit der kerk”; tegen verschillende aspecten van Kuiper's gemene gratie-conceptie.

Tenslotte was ook de vrijmaking niets anders en niets méér dan een moment in die reeds jaren lang door allen gevoerde strijd om de voortgaande reformatie van de kerk.

Want toen men in 1944 tegen heel veel ambtsdragers zei: U bent door Christus als ambtsdrager gestaakt, toen hebben wij tegen de mannen die zo spraken gezegd: De gronden waarop ge dit zegt en doet deugen niet. En daarom zetten wij de ons door Christus opgedragen ambtelijke dienst ononderbroken voort. Wij zetten zo ook de oude kerkdienst onveranderd en zonder hiaat voort! Wij blijven eenvoudig wie we waren. We doen niets nieuws. We gaan in het oude spoor rustig vooruit.

En zie, toen namen de mannen die zo deden op de door hen ingeslagen weg — het was de oude onveranderde kerkweg — „doodeenvoudig mee wat er allang was!” Die mannen dachten er geen moment aan een nieuwe kerk te vormen. Ze waren „geen nieuw kerkje, bijeengescharreld op enkele spiksplinternieuwe lievelingsideetjes”. Nee, „ze droegen de last die ze altijd hadden gedragen, ze preekten ook de leus, die ze altijd hadden opgeheven”. En als gevolg daarvan zeiden ze dus óók: „voortgaande reformatie”.

De roep om voortgaande reformatie weerklonk vóór de vrijmaking. Zij werd eveneens aangeheven in de vrijmaking. En zij bleef actueel ook na de vrijmaking.

„Het zeggen was niets nieuws!”

* * *

Vanuit het onloochenbare feit dat de roep om voortgaande reformatie in geen enkel opzicht nieuw was, bespreekt Schilder dan de situatie zoals die zich reeds toen in verband met die „voortgaande reformatie” in de vrijgemaakte kerken begon af te tekenen.

Schilder richt zich namelijk in zijn schrijven tot de tweërlei nuance onder zijn medekerkleden welke men reeds in die dagen kon onderkennen.

In de eerste plaats tot de broeders welke huiverig waren voor de oproep tot voortgaande reformatie zoals die toen werd aangegeven.

Of liever, want zo alleen zegt men precies waar het toen om ging: tot de broeder die bezwaar hadden tegen enkele concrete stellingen en voorstellen welke door sommige van hun medebroeders als eis van voortgaande reformatie werden gepredikt.

TE BERDE

Zoals te verwachten was is er nu in onze kerken veel te doen over de vraag of de „twaalf” weggelopen zijn of weggestuurd. En daarmee verbonden over de vraag of de synode verder wettig is of onwettig.

Een heerlijke kluit voor kerkrecht-theoretici. De komende drie jaar kunnen we ons daarmee dan bezig houden.

We willen niet ontkennen dat Kerkrecht een belangrijke zaak is. We willen ook niet ontkennen dat de vragen rondom de synode van belang zijn, voorzover het kerkrecht ermee te maken heeft.

Maar het is wel duidelijk voor een ieder, die even nadenkt dat dit niet de belangrijkste kant van de zaak is.

Er wordt gewezen op het voorbeeld van Ds. D. van Dijk, die het op de synode van Utrecht toch maar net zo lang heeft uitgehouden tot hij weggestuurd werd. En ds. Veltman van Zeist zou toen ook een andere houding aangenomen hebben dan nu het geval is.

Als we op dit moment de vraag buiten beschouwing laten of een kerkelijke vergadering het recht heeft afgevaardigden weg te zenden, dan is er te constateren dat men in Utrecht in de veertiger jaren consequenter handelde dan men nu in Rotterdam deed.

Immers wat was er aan de orde? De vraag of ds. Van der Ziel schorsenswaardig was of niet. Dat was dus de vraag of deze ambtsdrager een openbare grove zondaar was ja dan neen. Of hij, als hij niet komt tot een andere zienswijze, der afsnijding waardig is of niet. De meerderheid zei: ja. Een grote minderheid zei: neen. Dat betekent, op het standpunt van de meerderheid, dat de minderheid niet in staat was openbare grove zonden te herkennen. Dat betekent op het standpunt van de minderheid, dat de meerderheid openbare grove zonden construeert waar ze niet zijn. Het is natuurlijk op de duur niet duldbaar dat we zo veel ambtsdragers zouden hebben, die niet in staat zijn openbare grove zonden te herkennen. Als je dat niet kunt, dan ontbreekt het aan de vereiste gaven, die voor een rechte vervulling van de ambtelijke taak noodzakelijk zijn.

Als het er nu eens een of twee waren, dan zou men kunnen zeggen „vooruit maar”. Het kan incidenteel zijn. Gebrek aan inzicht of iets dergelijks. Niet iedere ambtsdrager is even verstandig. Maar nu men na dagenlange discussie met zulke stemverhouding tegenover elkaar stond en men elkaar blijkbaar op geen enkele manier vinden kon over zulk een belangrijke vraag of een bepaalde zonde openbaar en grof is, had dat alleen al voldoende reden moeten zijn voor héél de synode — of men tot de minderheid behoorde of tot de meerderheid — om uiteen te gaan en het mandaat terug te geven aan de kerken. Men had per consequentie aan de kerken moeten zeggen: „met zulke afgevaardigden kun je geen zaken doen.”

Hoe is het in de wereld mogelijk dat deze mensen ambtsdragers geworden zijn? Ze weten niet eens meer wat zonde is. Nota bene zonden die zo duidelijk en evident zijn”.

Eerbied voor art. 80 van de k.o. en eerbied voor de heiligheid van het huis des Heren, had tot deze houding moeten brengen.

Daarom is de kerkrechtkant van de zaak ook niet de belangrijkste. Veel belangrijker is de vraag: hoe is het zo ver kunnen komen dat wij het niet eens meer kunnen worden over wat de Here van ambtsdragers vergt in de kerk. Het hele geval moet een symptoom zijn van een veel diepere kwestie. En beter dan over het kerkrecht gaan debatteren — kerkrecht is toch nooit de sterkste zijde van de Gereformeerde kerken geweest — kunnen we gaan spreken over de achtergronden. Wat we nodig hebben is een balans. Misschien kan het nog een tussentijdse balans worden. Gaan we zó door, dan wordt het de eind-balans van de Gereformeerde kerken in Nederland. Want het is onmogelijk dat zo iets blijvend goed kan gaan, als het blijft zitten.

A.

Men mag deze broeders namelijk per se niet zonder meer als tegenstanders van „voortgaande reformatie” kwalificeren. Zij konden zich alleen, terwijl ze trouw bleven aan de vrijmaking, (nog) niet vinden in bepaalde concrete projecten waarin zich volgens sommige van hun medebroeders de voortgaande reformatie moest manifesteren.

En na deze broeders te hebben aangesproken richt Schilder zich tot de ijveraars voor deze concrete opvattingen omtrent de plannen voor voortgaande reformatie.

* * *

Voor die eerste groep broeders heeft Schilder slechts een kort woord.

Hij zegt namelijk tegen hen: Als gij u niet kunt „vinden in **dit** of in **dat**, wat een ander ziet”, namelijk als program of 'n actie van 'n actuele voortgaande reformatie, erkent dan toch in ieder geval één ding. Namelijk, „dat het iets „doodgewoons” is te vragen om voortgaande reformatie. En dat het dus niet iets „doodgewoons” moet blijven, maar mérens moet worden, willen wij niet leugenrammelaars worden”.

Zo sprak prof. Schilder tegen hen die huisverig stonden tegenover enkele concrete voortgaande-reformatie-projecten welke in 1950 werden gepropageerd.

Voor de ijveraars in de toen aangevatte „voortgaande reformatie” heeft Prof. Schilder evenwel ook een boodschap. Aan hen heeft hij zelfs veel meer te zeggen.

We zullen ook dat hier releveren.

De mannen die reeds lang hadden vastgesteld dat voortgaande reformatie nodig en geboden was, moeten, aldus Schilder, óók een consequentie trekken uit het feit dat reeds vóór de vrijmaking, in de ongedeelde Geref. Kerken, onder veel moeite en pijn geworsteld werd om tot voortgaande reformatie te komen.

En zij moeten daaruit die consequentie trekken welke speciaal voor hen van het allereerste belang is. Die consequentie is deze dat ze in hun streven zeer **geduldig** zullen zijn, dat ze een **brede blik** zullen hebben zodat ze de wijde verbanden voor ogen houden waarin dat wat ze beogen vervlochten is. Ze moeten voorts ook niet vóór alles streven naar het **bereiken van snelle concrete resultaten** — organisaties, instellingen, manifesten enz. Neen, ze moeten vóór alles heel diep graven in het Woord van God om daarna met wijsheid en met geduld te prediken wat ze daaruit hebben leren kennen als de beginsele die het gehele leven moeten beheersen.

Bewogen roept Schilder deze broeders toe:

„Hebt toch in vredesnaam geduld En blijft breed, d.w.z. blijft niet op één puntje staren, doch houdt de **verbanden** vast. En graaft diep, d.w.z. zoekt het niet in dit of dat te bereiken resultaat (als „opus operatum”), doch in het eerst met wijsheid en met geduld prediken van beginselen”.

Neen, met dat roepen om geduld bedoelt Schilder allermint „een verzoek tot staking van het werk”!

Neen, dat zeker niet.

Wat hij ermee beoogt is het dringend verzoek rekening te houden met de geschiedenis. Er steeds aan te denken dat een werkelijke voortgaande reformatie een ongelofelijk zware, een veel omvattende, een zeer veel tijd vergende arbeid is. Hij wil ook de ogen openen voor de grote gevaren die aan deze arbeid onlosmakelijk verbonden zijn. Gevaren die ons de dertiger jaren levensgroot te zien gaven. Namelijk het verworden van deze strijd tot een ruzie van personen: een vechten voor eigen positie, invloed, macht; het ontwerpen van een karikatuur van de „tegenstanders; het verdacht maken van de broeders. En boven dat alles het dodelijk gevaar van de verenging der kerk.

„Wij willen alleen maar vragen”: — zo schreef Schilder — „realiseren we ons genoegzaam, dat „onze mensen” vóór 1944 over

die „voortgaande reformatie” zo hopeloos verdeeld waren? Dat ook toen de strijd dadelijk is neergehaald in de sfeer van persoonlijke aanvallen, ondermijning van positie, karikatueristische tekening en wat dies meer zij?

Ik kan 'begrijpen dat jongeren niets weten van wat vóór 1944 gebeurd is. Maar ouderen weten het ter dege. Zij danken voor iedereen die in '44 heeft gezegd: **niet** die binding, **niet** die kansel verboden, **niet** die wegzending op de aangevoerde gronden, en die toen **op het critieke punt** doodeenvoudig gehoorzaam was en met ons de kerkelijke samenleving ging voortzetten.

Wij zijn daar dankbaar voor geweest en wij zijn het ook gebleven. En we herhalen wat we al ettelijke malen hebben gezegd.: **mensen, past toch op voor een geestesgesteldheid-kerkje**, hetzij pro Ridderbos, hetzij contra-Ridderbos.

Iedereen, die vóór 1944 met ons communiceerde, moet het nog kunnen, VOORZOVER HET AAN ONS LIGT”.

* * *

Ik wil met alle nadruk de aandacht vragen voor deze woorden van prof. Schilder.

Want ze zeggen ondubbelzinnig wat hij persoonlijk zo dikwijls zei, namelijk dat — reeds in 1950! — in onze kerken hetzelfde dreigde wat in de dertiger jaren de ongedeelde Geref. Kerken bedreigde, namelijk dat men de **kerkelijke** gemeenschap ging vervangen door de gemeenschap van mensen **met eenzelfde „geestesgesteldheid”**.

Of, anders gezegd: dat men de gemeenschap met de „eigen” kerk — wat en dwaas woord dat: „eigen” kerk! — afhankelijk maakte van het huldigen van allerlei opvattingen, inzichten, ideeën, activiteiten in plaats van daarvan of men waarachtig gelooft in Jezus Christus, in het woord van God en op grond en als openbaring daarvan het instemmen met de belijdenis der kerk.

Schilder zag reeds in 1950 het gevaar dat het ook in onze kerken in feite zou komen tot de formatie van een **geestesgesteldheid-kerkje**.

We zouden nu zeggen: een kerkje van de geestesgesteldheid van b.v. het Gereformeerd Gezinsblad, de Reformatie, Opbouw, Contact enz, enz.

Maar heel dit gedoe slaat hij dan weg met die geweldige, echt gereformeerde, echt katholieke, echt oecumenische zin: **Voor zover het aan ons ligt moet iedereen die voor 1944 met ons aan het Avondmaal aanging dat nog kunnen doen**.

Dat wil zeggen: Wat ons betreft — Schilder zei dat zes jaar na de vrijmaking —: **wij** willen onmiddellijk en zonder meer met alle leden der gebonden kerken met wie we dat ook vóór 1944 deden aan de door Christus' aangerichte avondmaalstafel aanzitten.

Wat ons betreft: wij hebben niet tucht geoefend, geschorst, afgezet en uitgestoten. Wij hebben onzerzijds de kerkelijke gemeenschap met hen — die bijna allemaal antirevolutionairen, C.N.V.-ers enz. zijn — niet verbroken. En onzerzijds is die nog steeds open.

Maar Schilder heeft over deze zaak nog meer op zijn hart.

Bij de arbeid om tot voortgaande reformatie te komen zijn namelijk nog twee dingen nodig.

Vooreerst moet ieder „luisteren als iemand hem aanspreekt uit het Woord”. Maar tegelijk moet ieder die in verband met die voortgaande reformatie iets wil zeggen „overtuigd zijn en ook kunnen aantonen dat wat hij zegt inderdaad Gods Woord is”.

Maar ook daarmee is nog niet alles gezegd.

Want wie zo spreekt moet tegelijk „dankbaar zijn als velen, die op bepaalde punten — zonder te vervallen in het onpasselijkmakende woord: „mijn visie” is anders — hem nog niet dadelijk kunnen volgen, toch

blijven zeggen: de ambtelijke dienst is bij de vrijgemaakten voortgezet”.

* * *

Op deze wijze werkte prof. Schilder de dringende oproep tot zijn vrijgemaakte broeders om geduld te oefenen bij het streven naar voortgaande reformatie nader uit.

Maar zijn oproep tot geduldsoefening vond niet alleen zijn grond in de omstandigheid dat vele broeders maar niet één, twee, drie met verschillende haastig ontworpen voorstellen ten aanzien van de doorgaande reformatie konden meegaan.

Schilder vroeg dat geduld ook en vooral met het oog op de enorme arbeid welke, zal het ooit tot een werkelijke reformatie komen, moet worden gepresteerd. Echte voortgaande reformatie vraagt immers langdurige en diepgaande studie, vooral van de Schrift. Wie meent dat hij daarmee in een vloek en een zucht, b.v. door het in elkaar zetten van een paar organisaties en het uitgeven van een paar kranten klaar is, heeft weinig verstaan van de diepte, de zwaarte en de ernst van de dingen waar het hier om gaat.

Schilder schreef letterlijk: „Hoe „pietluttiger” — vergun mij dit woord — een beweging is, hoe gauwer ze klaar is en uitgespraakt”. Maar „hoe meer ze serieus is, om zich heen grijpend, hoe langer het zal duren, eer ze haar eigen consequenties ziet, overziet, preekt, en door kan zetten”. Schilder was er diep van overtuigd dat er nog ontzaglijk veel moest worden gestudeerd, gedacht, gesproken vóór wij de boodschap der Schrift omtrent verbond en kerk, de verhouding van kerk en wereld — speciaal dus de gemene gratie — de plaats en de taak van de overheid in de huidige samenleving enz. enz. beter zouden leren verstaan en ons daardoor uit allerlei gangbare maar niet houdbare constructies zouden kunnen losmaken.

Schilder wees met het oog op deze lange duur van een voortgaande reformatie welke die naam waard is naar wat de Schrift in dit opzicht ons zo duidelijk laat zien. „Hoe lang na het Pinksterfeest te Jeruzalem — zo vroeg hij — hebben Petrus en Paulus gestreden voor de consequenties der vrijmaking? Hoe lang hebben de jудаїsten de trom kunnen roeren zonder dat men aanstonds puntig hun bescheid wist te geven? Hoe lang duurde het, eer zij begrepen, hoe het moest met tempelbezoek, met synagogebezoek, met gilden (vakverbond en heel veel meer) en joodse gebruiken? Met besnijden of niet besnijden? Hoe lang kon de een de ander verwijten dat hij hypostolisch deed?”.

Schilder doelde met deze laatste woorden op de kritiek van Paulus op Petrus omdat deze nadat hij reeds jaren lang apostel was geweest de vrijheid die hij in Christus had verloochende door zich uit vrees voor de Joden aan de gemeenschap der heiden-christenen te onttrekken (Gal. 2 : 12).

Schilder besloot zijn beschouwingen zo: „Als de één direct op **zijn** teen getrapt is, als iemand het **gevaar** van hypostolisch doen aanwijst, dan moet de ander, door direct de personen af te straffen (!!!) niet in hetzelfde euvel van nervositeit vallen.

Geduld, geduld — maar dan van de principiële graver, ach, dat blijft een kostelijk goed. Het is een integrerend deel van alle voortgaande reformatie. **En daarom moeten we er nog maar eens wat over doorpraten”.**

* * *

Als we iets van deze wijze woorden van Schilder hebben verstaan buigen wij, vrijgemaakten, in grote schaamte ons hoofd.

Want, om daarmee te beginnen: wat hebben wij bitter weinig geduld gehad met elkaar. We deden weleer precies het tegenovergestelde. Wie niet direct aanvaardde wat wij zeiden en deden hebben we al heel gauw weggestoten, verdacht gemaakt, verketterd, soms zelfs uitgerangeerd. En 'tge-

volg was een ononderbroken reeks van afschuwelijke conflicten. In en tussen organisaties, kranten, kerken! En niet minder tussen personen. En daarbij kwam soms een grofheid, hardheid, bitterheid, ja haat openbaar die deden ijzen. Terwijl we heel veel over gemeenschap der heiligen spraken zijn we in de daadwerkelijke beoefening daarvan hopeloos te kort geschoten.

En hebben wij „diep gegraven”? Het lijkt er niet veel op. Het heeft er meer van dat we steeds maar aan het herkauwen zijn van wat anderen — b.v. Schilder — reeds lang hadden bedacht. Met als gevolg dat wat geproduceerd wordt steeds minder inhoud kreeg en ook steeds minder smakelijk werd. Ten aanzien van de voornaamste kwesties waar het bij de voortgaande reformatie om gaat zijn we in de laatste jaren maar weinig opgeschoten. In meer dan een opzicht zijn we zelfs achteruitgegaan. Nu pas, na twintig jaar, verscheen eindelijk een gedegen studie over het verbond in het Nieuwe Testament. Maar die was van een chr. geref. predikant! En waar blijven de studies over de kerk, de gemene gratie? Wanneer komt er iets goeds over de grondslagen van een waarlijk christelijke politiek in deze tijd?

En heeft onder ons geleefd het verootmoedigende besef dat God ons allen riep tot een grote en zeer zware taak? Een taak waarbij geen enkele broeder kan worden gemist? en met het oog waarop het vóór alles nodig was dat mensen van verschillende nuance hartelijk samenwerkten? De taak namelijk om dienstbaar te zijn aan het laten lichten van het Woord Gods over heel het leven? De taak om in een wereld waarin meer dan ooit over gemeenschap gesproken wordt maar tegelijk daarvan zo weinig te vinden is te laten zien dat een gemeenschap waarin waarachtige liefde alle verhoudingen doortrekt inderdaad mogelijk is? En omdat we de grote taak niet zagen en de grote christelijke stijl niet kenden zijn we elkaar in de haren gevlogen. Is het niet om te huiveren dat een generale synode, samenkomend in een apokalyptisch bewogen tijd, een tijd waarin de kerk, als tegen de muur gedrukt, geroepen wordt tot een totalitaire strijd ter verdediging van de aller elementaire feiten en waarheden van Gods openbaring; een tijd waarin onze jongemensen in de greep van materialisme, normloosheid, nihilisme, syncretisme, oecumenisme van het geloof eenmaal de heiligen overgeleverd, dreigen af te vallen heel vele en heel lange vergaderingen houdt met als resultaat een met een halve stem meerderheid aanvaarde uitspraak, dat een predikant een openbare, grove zonde heeft bedreven? Een uitspraak die het kenmerk van de leiding van de Heilige Geest niet draagt en daarom in de consiëntie van de gelovigen geen weerklank vinden kan.

geen pluriformiteit — maar wat dan?

In verband met de situatie waarin we momenteel verkeren is er nog iets dat onze volle aandacht verdient. En in verband waarmee ook weer een woord van prof. Schilder volle actualiteit bezit.

Het is dit dat de vooral onder de invloed van Kuiper gepropageerde en aanvaarde theorie van de „pluriformiteit der Kerk” onder ons algemeen en radicaal wordt afgevoerd.

Deze pluriformiteitstheorie kwam hierop neer dat het als normaal, ja zelfs als legaal, moet worden beschouwd dat de onderscheidene kerkelijke instituten naast elkaar voortbestaan.

Men kan en moet ten aanzien van die verschillende instituten wel onderscheid maken tussen zuivere en minder zuivere kerken. Maar ze zijn toch allemaal echt kerken. Kuiper sprak er zelfs van dat het naast elkaar bestaan van die vele kerkelijke denomina-

ties als een hogere fase in de ontwikkeling van christendom en kerk moet worden beschouwd.

Deze pluriformiteitstheorie heeft aan het kerkelijke leven enorme schade toegebracht. Op allerlei manier. Vooral ook omdat zij er als vanzelf toe leidde dat de kerkelijke tucht van haar ernst werd beroofd.

Als iemand onder die tucht kwam, kon hij namelijk rustig naar een andere „kerk” overgaan. Daar werd hij veelal met open armen ontvangen. En als lid van zo'n andere kerk werd zo'n overloper dan weer heel gauw en zonder reserve als gelovige en broeder door zijn vroegere kerkgenoten geaccepteerd.

Vooral in verband met het oefenen van tucht op ambtsdragers speelde die pluriformiteit een funeste rol.

Als b.v. predikanten werden geschorst of afgezet hoefde men er geen zorg over te hebben dat ze kerkelijk dakloos moesten blijven en brodeloos werden. Ze konden immers altijd gemakkelijk in 'n „andere kerk” terecht. In de Geelkerken-tijd werd met het oog op deze en andere met hem sympathiserende predikanten die geschorst en afgezet werden, ronduit gezegd: „Gelukkig is er nog een Hervormde Kerk”. Hoe vaak heeft men een broeder toegeroepen: „Man, je moet Hervormd worden” of: „Ga naar de synodale kerk”. Toen prof. Jager geschorst werd zei een ouderling tegen hem: „U preekt het volle evangelie en u bent een trouwe herder, maar ziet u, „bij ons” kunt u geen dominee zijn.

* * *

Het is vooral Schilder geweest die zich tegen deze voor de ernst van het kerkelijke leven zo fatale pluriformiteits-theorie keerde.

Met alle kracht wees hij er ononderbroken op dat Christus reeds hier op aarde de zichtbare eenheid van alle gelovigen wil. Al de zijnen moeten reeds op aarde één zijn gelijk de Vader en Jezus Christus één zijn. Het is zonder meer de uitdrukkelijke wil van Christus dat allen die Hij kocht met zijn bloed aan zijne éne Avondmaalstafel zijn dood moeten verkondigen.

Waar ik in dit verband speciaal op wijzen wil is dat Schilder met scherpe blik ook de geweldige consequenties doorzag welke het geloof omtrent de door God gewilde eenheid der kerk met zich meebrengt.

Hij wees er o.a. op dat als een kerk de pretentie voert ware kerk te zijn, en dat zij dus de kerk is waarin en waardoor Christus de zijnen hier wil vergaderen en aan zijn Avondmaal wil ontvangen, zo'n kerk ook metterdaad en van harte allen in haar gemeenschap moet willen ontvangen die Jezus Christus in onverderfelijkheid liefhebben, daarom hun zaligheid alleen in Hem zoeken en naar zijn Woord begeren te leven.

Een kerk kan in verband met deze door God geeïste eenheid twee zonden bedrijven.

De eerste is deze dat ze de grenzen der kerk ruimer maakt dan Christus dat doet. Dat geschiedt als ze hardnekkige goddelozen en ketters in haar gemeenschap ongehinderd toelaat of ze daarin ongemoeid laat voortleven.

Maar de kerk kan ook een ander, even groot kwaad doen. Dit namelijk dat ze deze grenzen nauwer trekt dan Christus dat doet. En tot die zonde komt ze als ze schapen van de kudde van de Heiland buiten laat staan, of, nog erger, uitstoot. Deze ongerechtigheid bedrijft ze vooral als ze mannen die, met welke zwakheden of gebreken ook behept, toch het volle evangelie van Jezus Christus, het zuivere Woord van God verkondigen, uit hun ambtsbediening uitdrijft.

Een kerk die de pretentie voert ware kerk te zijn mag daarom ook nooit mannen of vrouwen onder de tucht plaatsen, afsnijden, schorsen of afzetten dan zó dat zij daarmee voor Gods aangezicht verklaart dat, als de zo

Het eerstvolgende nummer

van „OPBOUW” verschijnt begin
januari 1965

door het kerkelijke vonnis getroffen en zich niet bekeren van de door haar gesignaleerde zonde, ze voor eeuwig verlor engaan!

En een kerk welke in feite de opvatting omtrent de kerk huldigt welke aan de pluriformiteitsidee ten grondslag ligt — dat wil zeggen: een kerk die in feite alleen leden van een bepaalde richting of gezindheid in haar midden duldt — en desondanks pretendeert de enige ware kerk te zijn wordt voluit een hoogmoedige „gezindheidskerk”, een farizeese secte.

* * *

Het was dit Schriftuurlijk geloof omtrent de kerk en haar eenheid dat ons ook en vooral bij de vrijmaking heeft bezielend geleid.

Wat toch was voor ons het benauwende van de door de synode van Utrecht uit de veertiger jaren geschapen situatie?

Dit, dat de kerken, als consequentie van het als goddelijke waarheid vaststellen van wat niet Gods Woord was en met behulp van een krenking der door allen aanvaarde kerkelijke orde, broeders censureerde en uit de kerkelijke gemeenschap dreef, uit het ambt stootte en weerde, terwijl we wisten dat God dat niet deed.

Dit was onze zorg, onze pijn, ons verdriet dat men de grenzen der kerk enger maakte dan Christus dat deed. Omdat we die zonde zagen en haatten hebben we gevraagd, gesmeekt om „ruimte”. We vroegen om de „ruimte” van de katholieke kerk! We hebben het besef dat het in die dagen ging om de vraag: **zullen we kerk blijven of een secte worden.** We wisten dat we toen leefden „op de grens van kerk en secte”.

Het wezenlijke, het kostbare en schone, van de vrijmaking was juist dat het daarin ging om weer **echt kerk te mogen zijn**

Daarom hebben we radicaal verworpen iedere „leer” welke niet duidelijk in Gods Woord wordt geleerd.

Daarom hebben we ons principieel verzet tegen alle bindende verklaring van wat men terecht of ten onrechte uit de confessie afleidde omdat dat reeds daarom niet bindend kon en mocht zijn

Daarom hebben we ons vrijgemaakt van elk synodaal-hiërarchisch en theologisch-wetenschappelijk juk.

Maar daarom hebben ook voor Gods aangezicht verklaard metterdaad gemeenschap te willen onderhouden met alle gelovigen, waar ook de Zoon Gods die vergaderd heeft of weer zal willen vergaderen.

Daarom hebben we ons ook verre gehouden van het ongodelijke pad van sectarische, onkatholieke eigenwilligheid.

En daarom hebben wij tenslotte verklaard terug te keren tot de oefening van de katholieke christelijke kerk- en ambtsgemeenschap welke aan de aangenomen belijdenis niets toedoet of daarvan iets afdoet.

Nooit hebben de „bezwaarden” en „vrijgemaakten” uit de veertiger jaren eraan gedacht ook hunnerzijds medekerkleden te verketteren of uit te sluiten vanwege allerlei dogmaticale en andere opvattingen welke van de hunne afweken.

Nooit is het in hen opgekomen hun „tegenstanders” in de kerken, hoe scherp ze ook sommige van hun opvattingen bestreden en hoe fel ze zich ook verzetten tegen een binding daaraan te vervolgen met tucht-oefening schorsing en afzetting.

Hoe vaak heeft Schilder het niet uitgeroepen: Ik ben het in heel veel met H. H. Kuiper en Hepp niet eens, maar ik wil ze niet uit de kerk hebben! Wij willen onzerzijds com-

municeren met allen met wie we dat ook vóór 1944 deden.

En de vraag waar we thans met grote ernst mee geconfronteerd worden is deze of we nu, na twintig jaar aan het wezen der vrijmaking, d.w.z. aan haar als strijd voor de handhaving van het gereformeerde, het katholieke, het oecumenische karakter der kerk trouw zullen blijven.

over de „samenspreking”

Ik wil in dit verband ook iets zeggen over de kwestie van de „samenspreking”.

En ik wil dat doen door weer te wijzen op wat in de dagen der vrijmaking, mede onder leiding van prof. Schilder geschiedde.

De vrijgemaakte kerken kregen al heel gauw met die „samenspreking” te maken. De tweede generale synode van onze kerken, die van Groningen, ontving namelijk, het was in 1946, een verzoek van de synode der gebonden kerken om tot een samenspreking te komen door middel van door beide synoden benoemde deputaten.

De Groningse synode had terecht overwegende bezwaren tegen de wijze waarop de synode van de gebonden kerken die samenspreking wilde arrangeren. Maar zij besloot desalniettemin toch met algemene stemmen harerzijds alles te doen wat haar mogelijk was om tot zulk een samenspreking te komen en zij benoemde daartoe dan ook een aantal deputaten.

In het besluit dat de Groningse synode nam sprak zij o.a. uit dat het thema van de beoogde samenspreking primair diende te zijn „het geheel der uit de officiële stukken reconstrueerbare eigenlijke oorzaken van de geslagen breuk”. De synode bepaalde daarbij dat correspondentie tussen de deputaten en een resume van de door hen gehouden mondelinge besprekingen onmiddellijk aan de kerken zou worden meegedeeld. Bovendien machtigde zij de door haar benoemde deputaten om, indien zij dat met het oog op de voorspoedige voortgang der samenspreking gewenst achtte, alles te doen wat in hun vermogen was om een tussentijdse synode te doen samenkomen.

Deze besluiten spreken voor zich zelf.

Ze zijn een royale en serieuze aanvaarding van de samenspreking.

Maar nog belangrijker dan de concrete besluiten was de geest waarin dit geschiedde.

Men kan deze „proeven” uit wat er ter synode na de aanvaarding van het bovengenoemde voorstel werd gesproken.

De voorzitter van de synode, ds. H. Knoop zei o.a.:

„Wij hebben met elkaar gesproken en voor het aangezicht van de Here geworsteld om gehoorzaam te mogen zijn, zó, dat het vlees tot zwijgen werd gebracht en de Naam des Heren zou verheerlijkt worden. We zien, dat in deze beslissing met grote kracht spreekt het: „Gij zijt mij onvergetelijk”. Inderdaad: in dit alles spreekt het broederhart dat pijn heeft en treurt om hem, wet wie wij onder één dak hebben gewoond. Hier was de profetische broederhand die zocht broeders, die ons hebben uitgestoten, een woord dat roept om het hart van de anderen. En we leggen alles neer aan de voeten van Hem, de Koning der Kerk en bidden, dat Hij dat pogen der liefde moge zegenen”.

Vooraf prof. Schilder had zich beijverd, en in de commissie, welke de behandeling van deze zaak voorbereidde, en als rapporteur, om de synode naar deze beslissing te leiden. Ds. F. de Vries van Den Haag memoreerde toen het besluit gevallen was diens arbeid in deze met de volgende woorden:

„Van de zijde van de Synode van Utrecht, of van haar moderamen is destijds ongeveer het volgende aan de kerken geschreven: Uit alles blijkt, dat prof. Schilder meer zijn eigen recht op het oog heeft gehad, dan het heil der kerken. Indien ooit, dan zou prof. Schilder

der bij de behandeling van deze zaak in de commissie of ter synode, gelegenheid hebben gehad zichzelf en zijn gekrenktheid naar voren te schuiven. Met grote dankbaarheid aan de Here wil ik er op wijzen dat prof. Schilder de genade heeft ontvangen, en in de commissie en ter synode het hem geschiedde onrecht niet naar voren te laten komen, maar **alleen** te zoeken het heil der Kerken. Ik herinner aan één uitlating van prof. Schilder in de openbare zitting: „indien het komt tot gedachtenwisseling, zullen we 't heel weinig hebben over de **geschorsten** en evenmin over de **schorsingen**, maar heel veel over de **kerkrechtelijke theorieën**, die achter deze schorsingen liggen”.

Tegenover de publieke smaad, is het mij een behoefte hier openlijk de dank aan de Here uit te spreken voor deze houding van prof. Schilder”.

* * *

Uit wat ik memoreerde blijkt overduidelijk:

dat de generale synode van Groningen geen enkel bezwaar had tegen samenspreking met de gebonden kerken, integendeel daar con amore toe besloot, daarbij uiteraard nadrukkelijk bepalend dat deze diende te geschieden in kerkelijke stijl:

dat in de synode leefde niet de bitterheid, de haat en de wrok over wat de broeders in de schorsing en afzetting door de synodale kerken en haar leden was aangedaan, maar integendeel de pijn en het verdriet dat het tot zulk een afschuwelijke scheiding was gekomen tussen hen die tot voor kort aan één Avondmaalstafel de dood des Heren hadden verkondigd;

dat in de houding ten opzichte van de synodale kerken domineerde het: gij zijt mij onvergetelijk, en dat daarom oprecht werd gehoopt en gebeden dat het in de weg van een echt kerkelijke samenspreking tot hereniging mocht komen van wat nu ~~geschiedde~~ ⁱⁿ ~~is~~ was; ds. Knoop noemde de leden der synodale kerken zelfs de broeders, naar wie men de profetische broederhand uitstak;

en dat men door op deze wijze te gaan samenspreken het vlees wilde kruisigen, de Here gehoorzamen en diens Naam verheerlijken.

* * *

Zo stond men in de vrijgemaakte kerken in 1946 ten opzichte van de „samenspreking.

De geschiedenis van de „samenspreking” is sindsdien een droevige geweest.

Ten gevolge van de manipulaties van de synoden der gebonden kerken en de voorwaarden welke ze aan de vraag tot samenspreking verbonden hebben onze synoden de samenspreking op synodaal niveau moeten afwijzen.

En tegelijk kwam het ook steeds voor — ik zeg er nadrukkelijk bij: zeker niet in de meeste gevallen, maar het kwam toch óók voor — dat door leden en ambtsdraggers van onze kerken samensprekingen werden georganiseerd welke in feite niets anders waren dan een uiting en een camouflage van de ontrouw aan de kerk waaraan men zich voor Gods aangezicht gebonden had. Dat ten gevolge daarvan de trouwe leden van de kerken huiverig werden voor samensprekingen is daardoor heel goed te begrijpen.

Maar terwijl we dit ten volle in rekening brengen, moeten we tegelijk zeggen: onze kerken hebben de „samenspreking” met de synodale kerken als zodanig nooit afgewezen.

Integendeel als ze werden opgezet in gehoorzaamheid aan Gods Woord, in gebondenheid aan de confessie en in trouw aan de kerk waaraan men zich voor Gods aangezicht verbonden had — of, anders gezegd: als ze werden opgezet om zichzelf en hen met wie men gaat ~~samen~~ ^{samen} spreken te dringen naar concrete gehoorzaamheid ten aanzien

van het met Christus meevergaderen van zijn kerk — zijn ze ten volle geaccepteerd.

Het mag daarom bij de kwestie van de samenspreking alleen maar gaan over de vraag: zijn zij die samenspreken daarbij in alles trouw gebleven aan God en zijn Christus en dus aan de wet voor de vergadering van zijn kerk. Maar het mag daarbij niet gaan over de vraag of er al of niet samengesproken is.

En daarom mag de kwestie van de samenspreking als zodanig geen zaak zijn ten gevolge waarvan broeders tegenover elkaar komen te staan. En nog veel minder mag ze een grond zijn voor kerkelijke tucht. De kerk misbruikt dan het vlijmscherpe wapen der tucht op een vooral voor haar zelf dodelijk gevaarlijke wijze.

Schilder's testament

In verband met de ernstige situatie waarin onze kerken zich momenteel bevinden wil ik tenslotte nog wijzen op een woord dat we wel Schilders „geestelijk testament” kunnen noemen.

Het is de rede welke hij uitgesproken heeft op de laatste Schooldag die hij beleefde.

Ik weet van nabij hoe Schilder geworsteld heeft met de vraag wat hij zeggen zou en hoe hij zeggen zou wat naar zijn overtuiging z'n vrijgemaakte broeders toen vóór alles nodig hadden.

Het kwaad van het zich tegen elkaar afzetten, het zich van elkaar isoleren en elkaar wantrouwen waartegen hij zich reeds een tijd lang opzettelijk en direct had gekeerd was in plaats van verminderd eerder verergerd. En nog eens wilde hij met al de drang van de liefde zijn medebroeders daartegen waarschuwen.

En zo ging hij spreken over „Zélus en Zeloten” — „IJver en ijveraars”.

Schilder wijst er in die rede op, dat zélus een **deugd** is, „althans een natuurlijke gesteldheid, die dienstbaar aan een goede zaak en jagend naar een geboden doel, en gehouden binnen de juiste maat, in temperantie van de geest dus, God siert er de mensen. Substraat alsdan voor oefening van deugd”.

Natuurlijk wordt het met die ijver geheel anders „als de aangeboren of inherente (immanente) zélus zich dienstbaar stelt aan een niet zuivere doelstelling, zich laat inschakelen in een leven welks aandachtsspreiding onevenwichtig en vals of gebrekkig is, met ontstentenis van zelftucht, zelfbedwang, zelftemperantie. Of als de zélus niet meer staat onder eigen controle”.

Als het met die „ijver” zó staat gebeuren er ongelukken. Want wanneer de zélus optreedt in „een mens, verstrooid, verdeeld, van nature myoop (bijziend) egocentrisch” dan kan het niet anders of de ijver wordt „dienstbaar gesteld aan niet rijp overwogen doelstellingen, wordt geoefend op een onverantwoorde manier, wordt een jagen zonder gezicht op, of inrekening-brenging van consequenties en samenhangen, een der duizend manieren van zelfbehagen, zelfprojectie, zelfhandhaving, zelfbedrog”.

Schilder wijst in dit verband op het oordeel dat Paulus over zijn ras- en bloedgenoten, de Joden van zijn dagen, velt. Die hebben, zo getuigt die apostel wel een zélus, maar het is een ijver **zonder verstand!** Zulke zeloten met een wets-zélus, een „ijver der wet” zijn een gevaar. „Een dodelijk gevaar. Voor zichzelf en zijn omgeving: de **amokmaker**, de **bezetenc**, ze zijn ook in de klassieke literatuur parallel verschijnselen. De dramatiek kent het thema van de jaloersheid, die is losgeslagen door verenging van gezicht, en egocentrisme (te onderscheiden van egoïsme). **De wereldgeschiedenis zelf is vol van de ellende van zelotisme, dat volken opzweept, kerken verwoest. Niet door wat zeloten naar buiten doen allereerst, doch door wat ze in haar midden zijn.**”

Voor dit zelotisme waarschuwt prof. Schilder nu zijn vrijgemaakte broeders met grote ernst!

Neen hij wil daarbij niet wijzen naar concrete verschijnselen of personen, hij heeft ook niet het oog op concrete handelingen of uitingen. Maar hij wil wel gevaren aanwijzen. Reële en ernstige gevaren. Prof. Schilder ziet ze en hij is er doodsbang voor. „IJver - zonder - verstand”, zo houdt hij zijn broeders voor, „betekent nog steeds een conflict tussen mensen, die uit één bron oorspronkelijk gevoed zijn. Zelotisme, zeloten, dat zijn de namen straks van **partijgangers** geworden, blind, bijziende, de **kerk** niet meer kennende in de natie enz.”

Waar ik nu vooral op wijzen wil is dat Schilder „het gevaar van negativisme en zelotisme” vooral niet dreigen, in de kwestie van „voortgaande reformatie”. Juist daarbij lopen de broeders ernstig gevaar te gaan ijveren met een ijver zonder verstand. En het gevolg daarvan is het zich afzetten tegen broeders, het zaaien van wantrouwen, het zich van elkaar isoleren, het discrimineren van wie in Christus en door de Geest één zijn en één moeten zijn.

In verband met dit dodelijke gevaar stelt Schilder dan de kwestie van de voortgaande reformatie zoals hij dat steeds deed. Hij vraagt namelijk met alle klem: Is die voortgaande reformatie wel echt „**vóórtgaand**” in die zin dat ze echt aanknoopt „aan wat vóór 1944 er was en wezen moest?” Want, zo gaat Schilder dan verder „v-o-o-r-t-gaand, dat wil zeggen, dat we niet in 1944 begonnen zijn”. In 1944, zo verzekert hij met alle klem hebben wij in geen enkel opzicht „iets nieuws tot aanzijn geroepen”. En Schilder dankt God — en zulk een uitspraak is bij hem geen frase — „dat hij de eenheid mag vasthouden in zijn werk van vóór 1944 en aan dat werk mag vasthouden, dat werk mag voortzetten!” Wat vóór 1944 in Schilders geest was, „dat is er vandaag nog” en hij dankt er God voor.

Schilder brengt het gevaar van zelotisme zoals dat dreigt bij de „ijveraars” voor de voortgaande reformatie speciaal in verband met de pluriformiteit der kerk. De pluriformiteits-theorie van Kuyper heeft hij met alle bezwaarden zoals we reeds opmerkten radicaal verworpen.

Maar — er is nog een andere pluriformiteit! Het is de pluriformiteit waarop prof. Greijdanus meermalen wees en die hij dan steeds ook préés! Deze pluriformiteit bestaat daarin dat er onder de leden der kerk allerlei variatie voorkomt. Die leden der kerk zijn één door hun geloof in Jezus Christus. Ze binden zich ook in alles aan het Woord van God. En ze belijden hun geloof van ganser harte in en met de belijdenis der kerk. Maar voorts zijn ze op allerlei wijs verschillend. Dat zal ook het geval blijven tot de jongste dag. Dat is evenwel geen kwaad. Integendeel, innig verbonden door broederlijke liefde zoeken ze samen in ware gemeenschap der heiligen wat in iedere nieuwe situatie de wil des Heren is en strijden eendrachtig tegen Satan, de wereld en eigen vlees.

Voor de „zeloten” is deze goede en schone pluriformiteit evenwel een ergernis. Zij willen dat iedereen precies zo zal denken en doen als zij.

Zij verstaan niet de vrijheid die de kinderen Gods in Christus hebben. Het was de zonde van de synoden der veertiger jaren dat ze deze pluriformiteit aantastten en schonden. Schilder ziet nu datzelfde gevaar weer dreigen. En dan komt opnieuw de gruwel en de schande van tuchtprocedures met de daaraan onlosmakelijk verbonden schorsingen, afzettingen en wat daar verder volgt.

Om zijn waarschuwing zo concreet mogelijk te maken wijst prof. Schilder op wat zich in die dagen in Amerika afspeelde. Namelijk in de Protest. Geref. Kerken ten opzichte

waarvan Schilder steeds zo veel sympathie had getoond. De leidende figuur daarin, ds. Hoeksema, die eigen dogmatische beschouwing bindend wilde opleggen aan de kerk des Heren, had namelijk aan zijn „tegenstanders” in die kerken openlijk gevraagd: „...Why don't you go?”, waarom ga je niet weg, naar een andere kerk, waar je het beter naar je zin hebt?”

Tegen deze opmerking en tegen de opvatting van de kerk des Heren die daar achter ligt en zich in die woorden openbaart barst Schilder dan los met al de felheid die in hem leefde. Want dit is nu de „visie” op de kerk die hij als een demonische caricatuur van de kerk Gods uit de Schrift had leren kennen en die hij met al de macht van zijn geest rusteloos had bestreden!

Wie zo durft redeneren, zo schrijft hij, „maakt van de Kerk een „genadewinkeltje”, maakt van de Kerk des Heren een privé-aangelegenheid en gaat redeneren: wie niet bij mij kan kopen gaat naar mijn buurmanconcurrent zijn genade halen. Wie zo redeneert ziet het wezen van 's Heren Kerk niet meer; hij bedenke, dat hij niet, om zijn „zelus” te kunnen botvieren, mag zeggen: wie het er niet mee eens is gaat maar naar een „andere Kerk”. We zouden hem willen vragen: „Man, waar moet de stakker naar toe?” Als gij zegt de ware Kerk te zijn, de waarheid te hebben, waar haalt ge dan de moed vandaan de arme tobbers, die je niet direct volgen kunnen, die het niet in alles met je eens kunnen zijn, zo gemakkelijk weg te jagen, de woestijn in? Wie zich deze houding aanmeet, schijnt te lijken op de „zelus”, op de ijveraar, maar hij plaatst zich in het gezelschap van hen, die Paulus „ijveraars zonder verstand” noemt. Het komt in de praktijk neer op de geesthouding van de strenge jood, die om des gewetens wille, op de sabbath geen vloer wil aanvegen, maar nu een christendienstmeisje in dienst neemt, die wel die vloer mag aanvegen op zijn sabbath”.

* * *

Nadat hij dit gezegd heeft spreekt Schilder zijn broeders tenslotte zó aan:

„Laat ons er voor waken, dat we door ons zelotisme niet de mensen de kerk uitjagen”. Schilder is „bang voor die houding. God wil ons door zijn Woord en Geest vergaderen en Hij wil geen kerkje, dat we zélf vergaderen, een verzameling van mensen, die „elkander liggen”, die het goed eens zijn met elkaar en die met elkaar knusjes kunnen converseren. De Kerk is waarlijk oecumenisch, zo breed als de wereld breed is, waarin we Christus' vergaderwerk moeten eerbiedigen en met blijdschap en zelfverloochening aanvaarden”.

Schilder „ziet het zo: wanneer we de broeder of zuster van ons wegstoten, omdat zij het niet in alle dingen met ons eens zijn, dan kunnen we zeggen: ga naar een kerkje, waar je je beter thuis voelt, maar in werkelijkheid stoten we ze van de Kerk weg in de hel. We moeten tot elkander durven zeggen: man! we staan door Gods genade beiden in Zijn Kerk en blijf dus om 's HEREN wil hier, loop nooit weg **want buiten is de hel!** We moeten nooit een lastpost afvoeren van onze ledenlijsten en naar een „andere kerk” laten gaan, wanneer we belijden dat er geen andere kerk is. Wanneer we geen „kerkpluriformiteit” erkennen, moeten we, wanneer we met mensen te doen hebben, die ons niet liggen, of waarmee we het niet vinden kunnen, ook niet willen profiteren van wat we om der wille van de belijdenis niet erkennen”.

Wat bij deze dingen vóór alles nodig is, zo besloot Schilder zijn rede, is dat we „**allemaal met elkaar allereerst de Kerk moeten gaan zien in haar breedheid, naar onze belijdenis, zó breed dat we durven zeggen: hier of naar de hel.**”

Hier begint de weg naar de sanering”.

Zo sprak prof. Schilder in het najaar van 1951.

Het was zo ongeveer zijn zwanenzang.

Toen hij zijn rede had uitgesproken zei één in onze kringen zeer vooraanstaande broeder: „Schilder is ook al weg!”

Zo iets zeiden sommigen van hun medebroeders als deze niet precies zo dachten en handelden als zij.

Maar Schilder was niet „weg”.

Hij had alleen maar op een bewogen wijze samengevat en geconcretiseerd wat hij altijd als boodschap des Heren omtrent de kerk had gepredikt.

Neen, Schilder was niet „weg”.

Hij was alleen maar „op de weg”.

Op de enig goede weg.

De weg welke Christus in deze tijd betreedt om zijn ene, katholieke, oecumenische kerk te vergaderen door Zijn Geest en Woord

* * *

Helaas, men heeft de waarschuwing van Schilder niet ter harte genomen.

En we hebben de afschuwelijke gevolgen daarvan beleefd.

Zoals we reeds zeiden volgde het éne conflict op het andere. Conflicten over en in organisaties, conflicten over en in kranten, conflict in kerken, en zelfs in gezinnen.

En nu is dat alles uitgelopen op het conflict in de synode, en ten gevolge daarvan weer in de kerken.

En als geen verandering, geen bekering optreedt zullen deze conflicten blijven bestaan en nieuwe daarbij komen.

Ze zullen voortvretten als een kanker. En ze zullen zich in steeds kleiner kring openbaren.

Ik denk aan ons Geref. onderwijs waar ik zeer dankbaar voor ben! Eerst rees een fel conflict in verband met de kweekscholen. „Enschede” en „Groningen” kwamen fel tegenover elkaar te staan. Met o.a. als resultaat dat geen van beide nu subsidie zal ontvangen. En nu is in „Groningen” zelf een nieuw conflict losgebarsten. Vanwege het verbijsterende ontslag van drs. Nieboer als leraar aan de Geref. H.B.S.

En wat zal er volgen?

Maar er is door Gods genade elke dag de mogelijkheid dat deze ellende wordt opgeheven.

Want dat geschiedt als wij, overwonnen door de genade en de Geest van Hem die ons kocht met zijn bloed, allen elkaar, over en weer, net zoals we zijn, van ganser harte aanvaarden zo als Christus ons arme, ellendige zondaren eenmaal aanvaard heeft en nog elke dag aanvaardt.

C.V.

Kerkelijk Leven

* * Desperata causa

*

In De Reformatie blaast prof. J. Kamphuis veel stoom en niet minder rook af. In het kerkblad voor Zuid-Holland wordt hij daarbij ijverig geassisteerd door de adviseur der synode, de pastor loci van Delfshaven, ds. A. Veldman. We begrijpen dat zij aan dat afblazen behoefte hebben. Het is mede hun schuld dat de zaak Groningen Zuid dreigt een landelijke zaak te worden. Een kwade zaak. Voetius zou zeggen: desperata causa. En voor een slechte zaak is het kwaad pleiten. Vooral voor advocaten, die mede de verantwoordelijkheid dragen.

Daarom zwijgen we over al de beledigingen aan het adres van ons blad en twee van zijn redacteurs. Dat betijft wel als door het aflaten van de stoom de spanning in de ketel weer normaal geworden is. Dan is de schrik voor die broeders zélf.

* * De záák en de feiten.

Het is goed bij de záák te blijven.

Wij stelden, zowel in de Kamper Kerkbode als in ons blad dat de twaalf broeders niet van de synode zijn heengegaan, maar heengezonden.

We ontvingen van iemand, die deze laatste actie niet heeft meegemaakt, een brief, waarin deze onze stelling een leugen genoemd wordt, waarmee de grens van het in de kerkgemeenschap draagbare is bereikt.

De Reformatie betitelde hetgeen wij schreven als leugenachtig.

En ds. Veldman spreekt van fantasie.

Welnu, we zullen thans de officiële getuigen oproepen.

Eerst de twaalf.

Zij zijn onwraakbare getuigen.

Naar de schriftuurlijke regel dat reeds op de mond van twee of drie getuigen alle woord zal vast staan.

Zij verklaren:

1. Dat zij aan de stemming, die met een uitslag 14-13 eindigde, hebben deelgenomen — ondanks hun reeds tevoren uitgesproken bezwaar tegen het feit, dat er gestemd zou worden — omdat „Bij onthouding zou worden geconcludeerd, dat wij op een critiek moment geweigerd zouden hebben aan de arbeid der synode deel te nemen”.

2. Na hun eerste verklaring, waarin niet staat: „wij gaan héén” schrijven zij: „De constatering van de praeses (zie het genoemde schrijven van drs. D. Deddens c.s. op pag. 6), dat bij de gegeven stand van zaken de synodale samenwerking werd **opgezegd**, is onjuist. Deze verklaring stelt, dat bij deze stand van zaken verdere samenwerking **niet mogelijk** was. Wij legden deze verklaring dan ook niet in het midden der vergadering neer om te zeggen: „en nu gaan wij heen, maar om aan te dringen op herstel van de goede samenwerking door terugkeer van de verkeerde weg”.

3. In hun latere mededeling aan de praeses der synode zeggen de broeders:

— „Zeer geachte Broeder Praeses,

Ondergetekenden delen U mede zich tot hun leedwezen genoodzaakt te zien hun verklaring d.d. 10 november j.l. te handhaven, gehoord de reacties daarop uit de vergadering der Synode.

Zij hopen van harte, dat er begrip zal groeien voor hetgeen hen beweegt, van welk begrip tot nu toe zo bitter weinig gebleken is.

Zij verzoeken u de broeders te groeten.

Zij hebben deze wijze van mededeling gekozen ter voorkoming van te grote psychische spanningen van sommigen van hen.

Met hoogachting en broedergroet

P.S. Vanavond zijn we eventueel tot 10.00 uur te bereiken per telefoon nr. 63270. —

In deze mededeling is alwéér geen sprake van HEENGAAN, maar van: we zijn te bereiken!

4. De synodepraeses heeft in het stuk, door hem ondertekend (pag. 8) boven genoemde mededeling geïnterpreteerd als een metterdaad beëindigen van de samenwerking. De twaalf vragen: „Hoe durft de praeses in het schrijven dit getuigenis af te leggen, nadat hem op dinsdagmorgen 17 november is medegedeeld, dat ondergetekenden op de plaats waar zij telefonisch bereikbaar waren, allereerst in gebed zich tot de Heere hebben begeven o.m. om te bidden voor de broeders in het kerkgebouw, opdat er alsnog een weg zou komen om gemeenschappelijk verder te arbeiden?”

5. In hun Nadere Verklaring zeiden de twaalf o.a.: „Wij hebben met onze verkla-

ring, ook in punt zes, niet bedoeld met U te breken, zoals zowel op dinsdagavond 10 november uitdrukkelijk is uitgesproken, als ook op woensdagavond 11 november gebleken is....

6. In hun derde verklaring stellen de twaalf o.m.

„ad I 1. Wij beschouwen ons nog steeds als leden van deze synode in volle rechten, door de kerken daartoe geroepen en afgevaardigd;

2. wij constateren, dat wij als zodanig door U nog steeds zijn aanvaard, zoals blijkt uit:

a. het uwerzijds bewaren en onderhouden van contact met ons;

b. uw bereidwilligheid ons in onze verklaringen nadere verklaring te ontvangen, die te beoordelen en ons antwoord daarop in te wachten”.

En aan het slot:

„Daarom zal broederlijk overleg t.a.v. deze punten noodzakelijk zijn”.

7. Aan het slot van hun Verantwoording zeggen de twaalf:

„Wij stelden de krenking van de broederschap en de onmogelijkheid van verder werken tot in de laatste verklaring aan de orde en vroegen „ten aanzien van deze punten” overleg”.

Zij vroegen dus overleg.

Ook dat doen niet mensen, die de koffer hebben gepakt voor vertrek.

Maar zij stellen vast: „Dit (overleg) is tot het laatste toe geweigerd.

En nu de verklaring van de broeders Deddens enz.

De twaalf verhalen:

„Wij ontvingen te omstreeks kwart voor 10 het volgende antwoord:

„De generale synode heeft geconstateerd, dat de eerste verklaring gehandhaafd is, een en andermaal, speciaal ook wat betreft de mededeling, dat verdere samenwerking in dit synodeverband voor de broeders niet mogelijk is. De synode heeft haar door de kerken opgedragen taak voort te zetten. Dit zal dus moeten geschieden zonder deze broeders. Dit laatste ligt geheel voor hun verantwoordelijkheid”.

Dit antwoord werd ons in de zaal, waarin wij ons bevonden door de praeses aan het hoofd van een deputatie medegedeeld.

Na deze mededeling verzocht hij ons de hand ten afscheid te mogen reiken. Verder beraad in het gebouw der synode werd ons door de praeses niet toegestaan. Daarop hebben wij het gebouw verlaten”.

„DE HAND TEN AFSCHEID”.

De woorden kwamen uit de mond van praeses Deddens.

De twaalf mochten niet eens in het gebouw blijven tot nader beraad. Aldus handelde een synodepraeses die in dat gebouw ook maar gast was. Hij had daar niets over te zeggen.

Is het wonder dat één van de twaalf verbijsterden zei: Nou zijn we weggestuurd?

Zie daar de FEITEN.

Die liegen er niet om.

Welk een verblinding dat men aan mij schrijft, wanneer ik zeg: „Heengezonden” dat ik LIEG. En prof. Kamphuis is docent in de kerkgeschiedenis. Het is zijn vak en zijn roeping uit feitenmateriaal de historie-waarde aan het licht te brengen. Hij heeft door mij van leugen te betichten nu niet bepaald een proeve van objectiviteit en bekwaamheid afgelegd.

Het oordeel is aan de lezers.

Het OORDEEL aan de HEERE.

Hij richte tussen mijn beschuldigers en mij.

* * Heel andere mannen

In ons blad van 20 november schreven we over de professoren ter synode. Herinnerden er aan dat we reeds in 1948 tegen hun aanwezigheid ter synode waren. En merkten op dat toen heel andere mannen” achter de professorentafel ter synode zaten.

Dat heeft prof. Kamphuis gestoken.

Ook enkele briefschrijvers, twéé.

Daarom, omdat we wel willen raken, maar niet verwonden, diene het volgende. We bedoelden niet de hoogleraren-adviseurs der synode eens op hun nummer te zetten. Maar de zaak is dat onze oppositie èn in ons schrijven èn in ons spreken ter synode, destijds, in 1948 en in 1951 nog wat geremd werd door afstand in leeftijd en in dienst, die ons scheidde van mannen als Deddens en K. Schilder. Dat remt ons thans niet meer. We zijn thans op de leeftijd van die beide hoogleraren toen en hebben de dienstjaren verdubbeld. Tegenover de huidige adviseurs der synode hebben we enige meerdere vrijmoedigheid in het spreken: er zitten thans achter de professoren tafel ter synode toch voor ons heel andere mannen dan toen!

Of niet soms?

Dat was alles.

We hopen dat door deze toelichting èn prof. Kamphuis op dit punt èn de beide briefschrijvers gecontenteerd zijn.

De eerste wil misschien zijn artikelen in De Reformatie tegen Opbouw en mij ook nog eens nalezen.

* * Aanvaarde verontschuldiging

In De Reformatie van vorige week heeft prof. Kamphuis zich verontschuldigd voor hetgeen hij in zijn haasten t.a.v. bovengenoemd punt schreef. Dat excuus, gevolgd op een toelichting onzerzijds via een derde man, wordt van harte aanvaard.

Misschien, en dat hopen we, zal professor Kamphuis bij rustig herlezen van hetgeen hij in de laatste weken schreef, nóg wel eens aanleiding vinden voor een amende honorable.

* * De bron

De bron ligt in Groningen.

De gasbel die gevaar voor ons allen begint op te leveren.

Daar moet de poging ondernomen dat gevaar af te wenden.

Daartoe zou dienstig kunnen zijn dat de praeses der nog niet ordelijk gesloten synode al de afgevaardigden opriep tot een synodezitting. En dat daar het besluit viel aan de kerk van Groningen Zuid te berichten: Broeders, wij kunnen U niet helpen. Nadat eerst de kerk van Groningen Noord U niet dienen kon, omdat de meerderheid van de kerkeraad niet een OPENBARE en GROVE zonde aanwezig achtte, nadat ook een classis Groningen eenzelfde uitspraak deed, is — na een meerderheidsbeslissing op de particuliere synode, een aantal bezwaarschriften op onze tafel gelegd. Resultaat: dat 14 broeders verklaarden ds. Van der Ziel schorsenswaardig te achten, terwijl 13 broeders hun néén deden horen. Daarom zenden wij de bezwaarschriften retour. En doen in deze zaak verder niets.

Daartoe zou verder kunnen dienen, niet dat een landelijke actie der kerkeraden zou beginnen. Maar dat wel kerkeraden de raad van Groningen Zuid zouden sméken: Broeders, neem de schorsing van ds. Van der Ziel om 's Heren wil en om der broederen wil terug, om de eenheid en de broederlijke gemeenschap van de kerken, die de HEERE ook in haar vrijmaking vergaderde. Aanvaard ds. Van der Ziel, niet tot een twistige, maar broederlijke samenspreking. Maakt een nieuw begin.

En daartoe zou kunnen dienen dat er ook

op ds. A. van der Ziel en de bezwaarden in Groningen Zuid een beroep werd gedaan alles weg te doen en alles na te laten wat met goede consciëntie voor de HEERE weggedaan worden kan en nagelaten om daardoor aan het herstel der broederlijke eenheid en de gemeenschap des geloofs en der liefde te bevorderen.

En als aan zulke beden tot allen in die Groningse gemeente zich nu eens paarde ons aller gebed, wat mij betreft een bidstond van allen, waarin wij allen niet elkander aanklaagden voor het aangezicht des HEEREN, maar samen klaagden voor Hem — zou dan niet.....?

Wie weet — de HEERE zou verder onheil afwenden.

Dan zal, als 't God beliefd, uit deze droeve zaak nog iets goeds voortkomen.

Liefelijkheid en samenbinding.

Quis non jubilet?

Wie zou niet juichen?

Ik geloof in de Heilige Geest.

Die in alle waarheid leidt.

Geloven we nog in HEM?

Als onze — wilt u letten op dat: ónze verhoudingen blijven zoals ze zijn, dan komt het niet goed.

G. Visee

Mensen van morgen

doen heden een „onrechtmatige daad“.

Dit gaat over een film. Slaat u het dus gerust over, wanneer u nog niet zo ver bent. Alleen wanneer u tot de mensen van morgen wenst te behoren, en dus wilt weten wat er te koop is, kan het zijn nut hebben van het volgende kennis te nemen. Opdat u in het heden voor onrechtmatige daden moogt worden bewaard.

Een artikel over een film (of zelfs: naar aanleiding van een film) is onder ons kerkmensen nu ook weer niet zo'n witte raaf als sommigen denken. En waarom zou het? Al zijn we niet van de wereld — we zitten er toch midden in? Laten we elkaar niet blinddoeken. In een kerkelijk blad, dat ach en wee riep over onze artikelen naar aanleiding van de verfilmde musical „Westside Story“ werd vrijwel gelijktijdig geschreven over het verfilmde toneelstuk „De Plaatsbekleder“. En toegegeven dat in het laatste werk „geestelijken“ optreden, die in het eerste niet gesignaleerd zijn: wij vermogen niet in te zien waarom de ene film wel, en de andere niet mag worden aangeduid in onze pers. Of ligt dat aan het blad, waarin zulks geschiedt? Ons ontgaat het verschil. Maar dat kan aan ons bevattingsvermogen liggen.

Vandaag echter stappen wij hierover heen, en spreken vrijmoedig met u over enkele problemen, welke de film „Mensen van Morgen“ heeft opgeroepen.

* * *

Wij hebben deze film niet gezien. En u krijgt de kans niet om hem te zien, want de film is verboden. Althans voor een zodanig gedeelte, dat het restant waardeloos werd¹⁾.

Dat gebeurt in Nederland maar zeer zelden.

Wij herinneren ons maar een enkel geval. In 1937 werd de Amerikaanse negerfilm „Green Pastures“ (Grazige Weiden) verboden, omdat religieuze bevolkingsgroepen er zich door gekwetst achtten.

De film „Mensen van Morgen“ is dus stopgezet. Waarom? Omdat in kort geding de Amsterdamse Rechter verdere vertoning van dit succeswerk verbood. Op verzoek van een benadeelde.

Er trad namelijk in deze film een minderjarige jongeman op: ene Loekie. Verminderd toerekeningsvatbaar, fors beschreven strafregister, ervaren in het opdissen van zijn verhaal aan rechters, psychologen en reclasseerders, en mitsdien een zeer geschikte medewerker voor een film die nu eens echter dan echt wilde zijn.

U begrijpt wellicht dat de vader van Loekie zich naar schrok, toen hij hoorde en zag dat zijn veelbelovende spruit de gehele chronique scandaleuse van het blijkbaar niet smetteloze familieleven aan de grote klok had gehangen!

Nu eerlijk: zou u het leuk vinden wanneer uw minderjarige kroost alle gezinsmisères en -misèretjes in de krant zette? Nu dan. Loekie's vader evenmin. Die spande er een advocaat voor, en kreeg gedaan dat de film werd stopgezet.

Nu is in de regel een boek, dat verboden wordt, een best-seller. Dat is een boek, waar iets aan te beleven valt. Maar een verboden film niet alzo. Die blijft een gesloten boek, al biedt u nog zoveel. En daarom wierp zich de pers op dit unieke geval om na te gaan: hoe is het mogelijk dat een film — die toch waarlijk niet voor een grijpstuiver, maar ten koste van enorme kapitalen vervaardigd wordt — in een eenvoudig kort geding waardeloos kan worden gemaakt? Wat scheelde er dan wel aan? Welke wetsartikelen waren overtreden? Wat voor schunnigheid moest die film dan wel bevatten — gezien wat vandaag allemaal wel mogelijk is?

* * *

Juridisch is deze zaak eigenlijk niet eens zo bar interessant. Loekie's vader beriep zich namelijk op de Auteurswet van 1912, welke onder meer het publiceren en veeleelvoudigen van iemands portret regelt. Eigenlijk een vrij mager middel, want de auteurswet wil in de eerste plaats de maker van enig werk van letterkunde, wetenschap of kunst beschermen. En Loekie valt — voorzover ons bekend — onder geen van deze drie rubrieken.

Maar een passant regelt de Auteurswet-1912 (in artikelen 19-22) de veeleelvoudiging en publicering van iemands portret; en spreekt daarbij van een „redelijk belang“. Sterker: ook het redelijk belang van de familie van de geportretteerde wordt beschermd. En overmits de vader van Loekie onmiskenbaar tot de familie behoort, wist hij met succes verdere publicatie van Loekie's portret te voorkomen. Hij had namelijk niet de nodige toestemming gegeven. Dat had Loekie zelf wel, maar deze was minderjarig.

De tegenpartij beriep zich op art. 1637 van het Burgerlijk Wetboek, dat aan minderjarigen toestaat een dienstbetrekking te aangaan, waarbij stilzwijgend de toestemming der ouders verondersteld wordt — maar dit beroep was waardeloos: want hetzelfde artikel regelt ook dat voor „bijzondere werkzaamheden“ de mondelinge of schriftelijke toestemming van de ouders nodig is. Welke ontrak, als gezegd. Bovendien was hier geen sprake van een „dienstbetrekking“, zoals wij vandaag onder dat woord verstaan — maar van een miserabel karweitje: namelijk om heel het ellendige verhaal van deze mislukkende jonge vent, met de omhang van het familieleven, maar dan ook niets uitgezonderd dat pikant mocht zijn, voor de onbarmhartige camera en de microfoon op te biechten. Opdat een ander daar zijn pret aan mocht beleven.

Dit laatste is natuurlijk niet helemaal juist gezegd. Wij lazen een betrouwbare schrijfster, die de film ontroerend en een ontmaskerend document voor onze maatschappij noemde; zij had er allermintst pret van beleefd, en schaamde zich over ons gezamenlijk opvoedkundig fiasco.

Maar de rechter voldeed aan de eis van Loekie's papa: hij verbood het portret — ja zelfs de stem! — van Loekie te gebruiken in de film.

U weet het dus: wanneer u de foto van uw minderjarige dochter-in-badpak straks als blikvanger voor een wasmiddel ziet misbruikt, dan is de Nederlandse Rechter bereid aan uw eis tot stopzetting te voldoen, zelfs

al gaf uw dochter haar toestemming en liet ze zich grof betalen.

Het enige interessante juridische aspect in dit rechterlijk vonnis mag wel heten: dat hier ook de stem van Loekie werd beschermd. En die valt niet onder de Auteurswet!

Hier heeft de rechter zich namelijk gebaseerd op een arrest van de Hoge Raad uit 1919, dat de „onrechtmatige daad“ vaststelt. Die term „onrechtmatige daad“ is een wel zeer algemene noemer, waaronder talloze zaken gevangen kunnen worden, welke niet afzonderlijk met straf zijn bedreigd. U kunt hier denken aan een slotartikel uit de statuten van uw zangvereniging: voor gevallen, waarin deze statuten niet voorzien. . . .

Het gaat hier namelijk om de bescherming van onze menselijke persoonlijkheid. Welke in een rechtsstaat altijd moet worden beschermd, zo lang wij van een rechtsstaat willen spreken.

Het intieme familieleven, de „vuile gezinswas“ zoals de Fransman zegt, behoort binnenshuis te kunnen blijven, heeft recht op bescherming. En al zijn lezers en kijkers ook nog zo blasé van wat ze al aan pikants hebben gelezen en gezien — van mensen die tegen betaling allerlei pikants te zien en te horen gaven — zij die „gekleed“ door het leven willen gaan, mogen niet tegen hun zin in een nudistenclub worden betrokken. Met andere woorden: vreemden kunnen niet straffeloos uw gezinsgeheimen van uw kinderen kopen.

Iets om dankbaar voor te zijn. Zó is het Nederlandse recht. Onder Gods barmhartige goedheid opgesteld. De kinderen dezer wereld zijn soms voorzichtiger en barmhartiger dan de kinderen des lichts.

* * *

Maar er is nog een aspect aan deze film en haar stopzetting.

Waarover ging deze film? Wat was het doel?

Volgens de pers ging het hier om een fotoboek van de moderne jeugd, een close-up van de norm- en doelloze slenters van heden, die de Nederlandse staatsburgers van morgen zullen zijn — en waartussen uw kinderen morgen zullen moeten leven. Die jeugd, inclusief zijn ontarding en derzelve oorzaken, werd onder de loep genomen en populair geanalyseerd.

Mede vanwege de hedendaagse pornografie (misschien schrijven we daar wel eens afzonderlijk over, als u daar tegen kunt) en dank zij de genadeloze televisie met zijn onverhoedse vragen aan argeloze voorbijgangers (volgens Wim Kan is een enquête: het vragen van zijn opinie aan iemand, die geen opinie heeft) — heeft ons publiek tabak van elke fictie, van de gedroomde werkelijkheid, van de roman, ook van het mislukte interview. Het wenst alleen nog levensechte realiteit: bijvoorbeeld sluipmoord voor de camera.

De ene cameraman bereikt zijn doel door de camera verdeckt op te stellen, zoals Bert Haanstra in zijn kostelijke film „Alleman“, en gaat dan met zijn geweten te rade: wat eerlijk gepubliceerd kan, en wat weggeknipt moet worden. Hij tekent dus, net als een goede romanschrijver, de werkelijkheid voor dat gedeelte dat oirbaer is, dat naar zekere ethische normen gepubliceerd mag worden. Hij maakt dus een bewuste vertekening, een idealisering, een sublimering van de werkelijkheid.

De andere cineast — die vooruit wel weet dat schokkende dingen zich alleen bij toeval voor de lens afspelen — stelt de camera open en bloot op, zet zijn fotomodellen er voor, maar leidt ze door zijn gesprek zo af, dat ze de camera, de schijnwerpers, het publiek, het doek, gaan vergeten. Zijn ze eenmaal over een verlegenheidsdrempel heen, dan is het een zaak van tactiek om ze te laten zeggen wat hij gewent heeft. Hij neemt op zijn manier de „rauwe werkelijkheid“ — maar meent zich vooraf zeker te hebben gesteld door „contracten“ en honorarium. Welke zekerheid hem thans rechtens uit handen is geslagen.

In deze film heeft de ontwerper aan dertien jongelui, meest minderjarigen, elk f 500,- betaald voor het vertellen van hun levensverhaal en het antwoorden op vragen. Die verhalen moesten natuurlijk de moeite waard, en niet vervelend zijn. Daarna heeft de auteur uit het massale materiaal geknipt en gelijmd tot een montage-kunst-werk,

¹⁾ laatste bericht: de film zal worden overgemaakt.

waarin de 13 spelers (die elkaar heel niet gezien hadden) als één gezelschap optraden en (schijnbaar) op elkander reageerden. Knap gevonden. Maar ongelooflijk slecht.

* * *

Hiermee belandt u bij de montage.

Een fotomontage — u weet dat immers wel — is een combinatie van foto-gegevens, die te samen een schijn van werkelijkheid, maar ook niet meer dan dat, tekenen.

Wij maakten eens een foto van onszelf, in diepzinnig gesprek met niemand anders dan ons zelf gewikkeld. Onze grootvader liet een foto na, waarop hij een spelletje schaak met zichzelf speelt. Wij maakten ook eens een foto van een dochtertje dat — als portret aan de muur hangend — een handje uit de lijst stak en een appel van een fruitschaal nam. Zulke foto's zijn onschuldige grapjes.

Zo zijn er ook fotomontages gemaakt van kapitale gebouwen in hun stedelijke omgeving; gebouwen die nog zouden moeten verrijzen. Dat zijn dan doelmatige en illustratieve projecten.

U moogt van ons ook denken aan de wiskundige en razend knappe tekeningen van Esscher, die goochelt met de wetten der zwaartekracht; aan de geestige „nep-schilderingen" van J. P. Vroom, die u artistiek bij de neus neemt. Hier is sprake van artistiek gezichtsbedrog.

Maar er worden soms ook compromitterende fotomontages gemaakt om iemand dwars te zitten, als spion te „ontmaskeren", te smaden of te chanteren. En dat kunnen strafbare handelingen zijn.

Welnu, in de film *Mensen van Morgen* is sprake van montage in het groot, zowel van woord als beeld. Het blijkt achteraf dat alle dertien mensen los van elkaar zijn geïnterviewd, los van elkaar dingen hebben verteld, vragen hebben beantwoord (of niet beantwoord) en gebaren hebben gemaakt, om later — naarmate de schaar en de lijmpot ingrepen — als groep op te treden. Daarbij kregen de zinnen, gebaren en blikken natuurlijk een geheel nieuwe, en thans onware inhoud. In een poging om nu eens op grootse wijze de werkelijkheid weer te geven, gaf de montage een superrealiteit, zijnde een gro-

teske on-werkelijkheid. En hierin school de onrechtmatige daad, zei de rechter.

* * *

Ook hiervoor kunnen wij dankbaar zijn. De kinderen des lichts kunnen namelijk dikwijls iets leren van de kinderen dezer wereld, zegt Lucas 16.

Wie behept met een rechtsknobbel de kerkelijke pers doorwandelt, kan soms rillen vanwege de manier van publiceren en citeren. En vraagt u alstublieft niet of de betrokkenen deze montage toegezonden krijgen, want u zou vaak teleurgesteld uitkomen; hetgeen zulk bedrijf des te bedenkelijker maakt.

Het schijnt soms wel dat de kerkelijke pers hoofdzakelijk door journalistieke naïevelingen wordt verzorgd. Het zou iets waard zijn, wanneer bijvoorbeeld in de predikantenopleiding — ons volk graast immers de kerkbodes af? — iets over recht en onrecht werd bijgebracht aan onze Mensen van Morgen.

Het is onder kerkmensen niet gebruikelijk, om strafbare handelingen, in kerkelijke kolommen gepleegd, voor de wereldlijke rechter te brengen. De Schrift vermaant ons, dit maar niet te doen (1 Cor. 6 : 6) en daarom is die regel — als régel! — goed. Maar wie onder „bescherming" van deze tekst zijn broeder opzettelijk vertekent, zijn woorden verdraait, zijn bedoelingen vervalst, zijn volzinnen uit hun verband knipt en deze vervolgens in eigen rekwisitoir monteert...

Een ogenblik. Weet u, dat het niet moeilijk is om door deze montage „uit de Schrift" te bewijzen: dat er geen God is? U neme de schaar, zette die vrijmoedig in Psalm 14 : 1; 53 : 2; en u hebt het onweerlegbare Schriftbewijs. Of schrikt u van zulke falsificaties? Nu dan: laten wij ons tijdig herinneren dat er een wereldlijke rechter is, die in kort geding korte metten kan maken met onze slechte persmontages.

Om niet te spreken van onze hoogste Rechter, die hoog boven de Haagse Hoge Raad zetelt, die nauwkeurig al onze montages en perszonden leest, en registreert, en bewaart voor zijn grote dag.

D. W. L. Milo

Zuid met het mes in de buik laat zitten, terwijl de kerken toch geroepen zijn elkaar te helpen. Dat mes, om dit beeld even vast te houden, mocht alleen aangeraakt worden door Groningen-Zuid en op haar verzoek door Groningen-N. Toen Groningen-Noord zei: „We kunnen en mogen niet meewerken", moest Groningen-Zuid alleen dat mes weg doen. Deze weg wijst ons de Schrift zeer duidelijk. Lees maar de zeven brieven uit de Openbaring van Johannes door de Here Zelf tot die gemeenten gericht. Daar zaten door hun zonde twee gemeenten ook ernstig met het mes in de buik. De Heiland roept geen naastgelegen gemeente om het te verwijderen. Hij zegt tot die gemeente: „Bekeer u". Openb. 2 : 16. En in Openb. 3 : 16 staat zelfs te lezen de aangrijpende dreiging: „Ik zal u uit Mijn mond spuwen". Is deze weg niet duidelijk? Of is de weg van bekering onbegaanbaar?

De kerkelijke vergaderingen zijn gaan dokteren aan wat hun niet naar Schrift of K.O. was opgedragen. Het heeft natuurlijk niet mogen baten en zal ook niet baten, als in Groningen-Zuid de bekering des harten niet komt. Wanneer men het „baat" of een goede oplossing noemt dat een deel van onze kerken de woestijn ingestuurd wordt, naar het recept van 1944, dan zeg ik onomwonden, die oplossing verfoei ik uit het diepst van mijn hart. Zonder bekering kunnen er alleen maar brokken komen. En hoe breder de kring welke zich dan met deze zaak bemoeit hoe meer brokken.

Dan kan men proberen de deuren van de Synodezaal hermetisch te sluiten, och, het lukt toch niet. Wat daar in het geheim gebeurt, wordt op de straten openlijk verkondigd.

Ik noemde straks het recept van 1944.

We weten zeker nog wel, hoe Ds v. Dijk van Groningen in 1944 door de Synode naar huis is gestuurd en hoe de Synode deed wat haar taak niet was, n.l. de plaatsvervanger van Ds v. Dijk oproepen. Wat een verontwaardiging, bij de bezwaarden in die dagen. En nu? Zondag j.l. werden door de Praeses van de Synode de plaatsvervangers van hen die zich onttrokken hadden aan verdere medewerking, opgeroepen. Deze plaatsvervangers kunnen naar de regel alleen worden opgeroepen door hun Primi-afgevaardigden. En zowel de eersten als de laatsten zullen aan hen die hen hebben gezonden verantwoording moeten afleggen van hun doen, en niet aan de Gen. Syn.

Nu is er natuurlijk de vraag: „Wat is de oplossing van deze moeilijkheden?" Zeker niet deze, dat sommigen maar hun biezen pakken en naar de Synodale kerken lopen. Wat hen bij ons in de weg staat vinden ze daar in meerdere mate terug en daar zelfs wettig geregeld in de Nieuwe K.O.

De enige weg is de weg der bekering. Meer dan ooit moeten we allen luisteren naar de vermaning van Psalm 122: Bidt met een algemene stem, om vrede voor Jeruzalem. In de tweespalt van vandaag is er voor de Synode maar één weg, n.l. haar onmacht erkennen en naar huis gaan. De besluiten van deze Synode kunnen zeker niet terecht aanspraak maken op erkenning.

C. V.

In het Geref. Kerkblad voor Overijssel en Gelderland schreef Van Oene het volgende:

Weest nuchter en waakt.

In dagen van kerkelijke spanning moet ieder, die meent iets te zeggen of te schrijven te hebben, zich wel terdege bewust zijn, dat hij een grote verantwoordelijkheid heeft.

Vaak is het beter te zwijgen.

Maar het kan noodzakelijk zijn te spreken of te schrijven. En dat vooral wanneer er geen duidelijkheid is en velen niet meer weten wat ze moeten en waar ze in bepaalde zaken aan toe zijn.

Ik wil waarschuwen tegen een paar bedenkelijke zaken.

Het moet mij van het hart dat het Geref. Gezinsblad in de laatste weken het Geref. gezin en het kerkvolk niet heeft gediend.

Toch wil dit blad zulks blijken de pretenties. Het zal ons daarom niet euvel geduid worden als we duidelijk zeggen, waarin o.a. die dienst in gebreke gebleven is.

In de hoop, dat het in dank wordt aanvaard.

Twee dingen slechts wil ik noemen. Er zou meer te zeggen zijn. Ik spreek niet over het achterwege blijven van inlichtingen, toen elke andere krant reeds allerlei had te melden. Dat kan misschien nog verdedigd worden. De kenmerkende eenzijdigheid in de voorlichting laten we ook liggen.

Waar ik op wijzen wilde, is het volgende:

1. In het Geref. Gezinsblad van zaterdag 21 november j.l. werd — op Zwols verzoek — opgenomen het officiële besluit van de classis Zwolle.

Daarin werd aan de synode gemeld, dat de kerken naar het oordeel van de classis Zwolle niet mochten worden belast met een besluit, dat met zulk een geringe meerderheid genomen was.

PERSSCHOUW

In „Ons Kerkblad" van de Geref. Kerk van Krommenie plaatste Ds H. Brink het volgende artikel:

Onderstaande niet volledige uiteenzetting is door mij opgesteld, op verzoek van de kerkeraad. Vervolgens is dit stukje, waarin volstrekt geen aanspraak gemaakt wordt op volledigheid, op de vergadering van de kerkeraad besproken.

Met opzet, naar ik meen voor ieder begrijpelijk, heb ik mijn poging tot beschrijven van de kerkelijke toestand gedateerd. We hebben de laatste dagen gezien, hoe snel de situatie telkens verandert. Door het waas van geheimzinnigheid, waarin de Synode zich hult, wordt dit nog erger. Men zegt dat de „Kerken vergaderen", maar in de praktijk mogen de kerken niet weten wat er gebeurt. Zoals vaker in het verleden is voorgekomen, zullen over een paar jaar de z.g.n. geheime notulen wel verschijnen van de geheime zittingen.

Bij al het onzekere ben ik hier zeker van dat er ernstige dingen in de vergadering der Synode plaats vinden. Met ernstige dingen bedoel ik onwettige, verkeerde dingen. Zo'n ding is b.v. dat men de zaken van de kerk van Christus, in het geheim, met gesloten deuren wil afhandelen. Hier naast noem ik het erge, dat deze Synode zich gedraagt als een rechtbank, die vonnis vellen moet. En dat nog wel in een zaak welke volkomen ten onrechte op de Synodale tafel ligt.

Op dit pad gingen zowel de dertien, volgens anderen twaalf, die de vergadering verlieten, als de anderen. De zaak van Ds v. d. Ziel behoorde niet op de Gen. Synode. Dat is niet maar een bewering van mij, maar dat staat duidelijk in onze K.O. Het aantonen en duidelijk maken van deze bewering moest onder ons overbodig zijn. We moesten vandaag art. 79 en 80 van onze K.O. allemaal kennen, want we praten er allen over mee.

Ik wil me wachten voor iedere poging ook maar iemand een gekleurde bril op te zetten, waardoor het goed zien van de dingen beïnvloed wordt. De kern van de dingen die ons beroeren is de schorsing van Ds v. d. Ziel van Groningen-Zuid. Over schorsen en afzetten van

ambtsdragers spreekt onze K.O. duidelijke taal en voor ieder leesbaar. Lees maar art. 79.

Ik haal nu ter vergemakkelijking alleen aan wat daar geschreven is over Dienaren des Woords. Ieder kan dan oordelen. We lezen: „Wanneer Dienaars des Goddelijken Woords een openbare grove zonde bedrijven die der kerk schandelijk, of ook bij de overheid strafwaardig is, zullen... door voorafgaand oordeel der kerkeraad der zelve en der naast gelegen gemeente, de Dienaars des Woords in hun dienst geschorst worden". Ik kom met geen nadere toelichting van hoe dit is bedoeld, ge moet dit zus of zo verklaren. Dan immers zou ik toch bezig zijn met wat ik niet wil, n.l. proberen door een bepaalde bril de dingen te laten zien.

Laat art. 79 nu in een wat ouderwetse taal geschreven zijn, toch zal niemand die gewoon lezen geleerd heeft kunnen zeggen: „Ik snap dit niet". Laat ieder nu eenvoudig lezen wat er staat. Als daar een kerkeraad is, die oordeelt onze Dominee misdraagt zich ernstig zodat de vraag aan de orde komt of hij geschorst moet worden, mag die kerkeraad dat niet alleen doen. Nee, de zaak moet ook beoordeeld worden door de kerkeraad van de naastgelegen gemeente. Wanneer dan beide kerkeraden besluiten tot schorsing, dan kan het en anders niet.

In de zaak van Ds v. d. Ziel heeft de te hulp geroepen kerkeraad van Groningen-Noord geveigerd het schorsenswaardig over Ds v. d. Ziel uit te spreken. Daarmee was naar de K.O. de zaak beslist. Er kon niet geschorst worden. Toen begon de ellende eerst recht, doordat Groningen-Zuid nu maar tegen de K.O. in een andere weg ging. Een weg welke niet in de K.O. is genoemd. Die verkeerde weg is afgewandeld tot aan de Gen. Syn. Deze zette de kroon op het werk, op het verkeerde werk, door de zaak in behandeling te nemen, i.p.v. ze terug te wijzen naar de kerk van Groningen-Zuid. Deze eenvoudige weg en naar de K.O. duidelijke weg werd niet gegaan. Afwijken van de rechte weg levert bij het voortgaan al meer narigheden op. Daar zijn nu alle kerken in betrokken, want de zaak is op alle kerkeraadstafels gelegd. Daar zitten we nu midden in. Alle kerken hebben nu de kwestie Ds v. d. Ziel en behalve Groningen-Zuid, hebben we allen die kwestie ten onrechte.

In Groningen-Zuid is de rechte weg verlaten. Nu moet men bij mij niet aankomen met de opmerking dat men op deze manier Groningen-

Vervolgens stelde de classis, dat de synode niet kan doorgaan met de gewone arbeid, zolang het conflict er ligt.

En tenslotte werd er aan herinnerd, dat alleen de primi-afgevaardigden wettige afgevaardigden zijn en dat alleen als alle Particuliere Synoden wettig vertegenwoordigd zijn, de Generale Synode een wettige vergadering is.

Ik dacht, dat dit, nuchter gelezen, een besluit betekende, waarin de classis Zwolle probeerde de vastgelopen synodale wagen weer op gang te brengen.

Tevens besloot de classis er bij de andere kerken in Overijssel en Gelderland op aan te dringen mee te willen werken aan het spoedig bijeenroepen door de kerk van Enschede-Noord van een buitengewone Particuliere Synode, teneinde primi- en secundi-afgevaardigden gelegenheid te geven zich te verantwoorden ten aanzien van hun handelingen, in deze zaak verricht.

Zoals u allen hebt kunnen lezen, een besluit met algemene stemmen genomen, een besluit van een kerkelijke vergadering.

Zulk een besluit hoort in het Geref. Gezinsblad.

Het kwam er dus — op verzoek — in.

Maar helaas met een redaktionele aantekening erbij: „Uiteraard moeten wij, hetgeen in bovenstaande over de gebeurtenissen ter Generale Synode gesteld wordt, voor rekening van de betrokken classis laten. Red.”

Voorzover mij bekend, is het niet de gewoonte als er officiële berichten worden doorgegeven, dat deze van een kort commentaar van de redactie worden voorzien. Kerkelijke vergaderingen staan gelukkig niet onder de supervisie van de redactie van het Geref. Gezinsblad.

Evenwel, dit naschrift wordt des te opmerkelijker als men bedenkt, dat in hetzelfde nummer van zaterdag 21 november een telegram wordt vermeld, ook aan de Generale Synode, van enkele Friese kerken (één van deze kerken heeft, tot haar eer zij het gezegd), meegedeeld het te betreuren, dat dit telegram in deze bevestigingen is gesteld! waarin deze zeiden, dat zij „met ontsteltenis en verontwaardiging kennis genomen hebben van de revolutionaire houding van twaalf synodeleden, die zijn weggegaan van uw vergadering, geheel in strijd met opdracht en last van de kerken, die hen afvaardigden.

Door deze onwettige daad hebben zij onze kerken voor het forum van heel ons Nederlandse volk tot een bespotting gemaakt en daarin hebben zij de Naam des Heeren publiek onthield. . . .”

Aldus: openbare en grote zondaars.

Dat wordt gemeld aan de Generale Synode te Rotterdam-Delfshaven.

Dat wordt ook gepubliceerd.

Een hard oordeel.

Evenwel: dat harde blijft voor rekening van de mensen, die daarvoor verantwoording schuldig zijn aan God.

Wat verwondering en vragen oproept is, dat na vermelding van dit telegram géén redaktionele aantekening staat.

Waarom niet, broeders van de redactie van het Geref. Gezinsblad? Waarom maakt u, zacht gezegd, de indruk te meten met twee maten? Bevooroordeeld te zijn?

U zult zeggen: er is toch in het nummer van dinsdag 24 november een verduidelijking gekomen.

U hebt gelijk. Maar die verduidelijking heeft het niet beter gemaakt. Men schreef daarin: „Wij waren ditmaal echter ook genoodzaakt een voorbehoud te maken ten aanzien van de weergave van de feitelijke toedracht ter synode door de betrokken classis”.

Dat sloeg alleen op het classis-besluit!

Al met al, de lezers zullen het begrijpen: vragen te over.

Waarom wel een aantekening bij een rustig besluit van een kerkelijke vergadering, een besluit dat tracht iets goeds te bewerken en waarom niet een aantekening bij een opgewonden telegram, dat zwaar en publiek beschuldigt en dat de goede naam van broeders te schande maakt?

Ik begrijp dat niet. Het komt ook niet met mijn geloof overeen. Want dat geloof is gefundeerd op de Schrift. En daarin lees ik heel wat over oordelen, met maten meten en barmhartigheid.

Ik wil het alleen maar signaleren, opdat ieder zelf oordele.

Weest nuchter en waakt!

2. Het tweede feit.

Dit temeer omdat de volgende dinsdag 24 november een artikel van br. B(asoski?) is opgenomen onder de rubriek „Rondom het kerkelijk erf”, onder de titel, die ook wij aan dit stukje gaven: weest nuchter en waakt.

Br. R. meent daarin reeds een oordeel te kunnen en mógen geven over het niet meer medewerken van een twaalfal broeders aan de arbeid der Synode.

Dat hij dat meent te kunnen en mogen doen, is zijn zaak. Daar blijf ik af. Ik dacht wel, dat we om te kunnen beoordelen of zij terecht

meenden niet meer te kunnen samenkomen, daarvoor eerst uitvoerige inlichtingen moesten hebben van beide zijden.

Maar daarom gaat het mij in wezen niet.

Ik wil weer protest aantekenen tegen de wijze waarop het gebeurt.

Want in het stuk van br. B. wordt niet eerlijk gehandeld.

De twaalf broeders, die twaalf wettige afgevaardigden worden in dat stuk reeds direct aangeduid als een groep. Nader gekwalificeerd: de groep-Bremmer c.s. En dat woord „groep” is in een bepaalde zin gebruikt.

Ik citeer:

„De synode is geroepen de haar opgedragen arbeid verder af te maken. Zij mag zich niet laten ophouden door een groep, die wettig genomen besluiten ongedaan wil maken. Zij mag zich door een groep niet onder druk laten zetten.

Zij mag zelfs aan een groepsmentaliteit geen voet geven.”

Het kan br. B. niet onbekend zijn, dat deze twaalf broeders om des gewetens wil niet meer komen. En waarom, vraag ik, moeten ze dan publiek in de krant van het Geref. Gezin worden voorgesteld als een groep?

En waarom moet er dan gesproken worden van groepsmentaliteit? Heeft br. B. niet gedacht aan het feit, dat vele van deze broeders de volgende zondag weer ergens zouden preken, en dat ze dan onder hun gehoor mensen zouden krijgen, die het zwart op wit gelezen hadden: die twaalf, die groep-Bremmer c.s., hebben een groepsmentaliteit?

En waarom niet aan de lezers verteld, dat daar bij die twaalf broeders, die het hebben kunnen bestaan zich aan de Synode-arbeid te onttrekken, ook is ds G. Janssen van Amsterdam-W., de zo vaak hooggeroemde schrijver van de „Feitelijke toedracht”?

Waarom moet de naam van dr Bremmer weer aan het volk tentoongesteld worden als de naam van de man, die aan groepsvorming zou doen?

Men zal zeggen: hij is alfabetisch de eerste van de twaalf. Akkoord! Maar ieder zal moeten inzien, dat het aldus gebruiken van de naam „groep” een bepaald licht probeert te werpen op de handelwijze van de broeders.

Bij die twaalf bevindt zich ook ds H. Veltman van Zeist, één van onze oudere predikanten, die ook in de vrijmaking al gestaan heeft voor de waarheid en de ouderlingen, die ik niet persoonlijk ken, niet te vergeten. Br. B. heeft hun onrecht gedaan. Dat eerst. En de zaak niet geënd. Dat is beide erg.

Ik kan er niet bij, broeders. Moet dat zo? Is dat eerlijke voorlichting voor het Geref. volk?

Ik schrijf dit niet met plezier. Maar ik meen dat het moet. Het moet voor de gemeente in Zwolle allereerst. Als er mensen zijn, die niet anders lezen dan het Geref. Gezinsblad, dan worden ze in deze zaak verkeerd voorgelicht. Op een heel verkeerde manier beïnvloed. En daar wil ik tegen opkomen.

Br. B. schrijft verder nog: „Daarom stond ter synode de waarheid en het recht op het spel. Het voortbestaan van de Kerken werd in de waagschaal gelegd, want wie aan een dergelijk streven voet geeft, graaft eigen graf”.

In deze woorden liggen zware beschuldigingen. En een grote misvatting. Alsof het voortbestaan van de kerken afhangt van het doorvergaderen van een Generale Synode.

Ik geloof ook, dat op de synode waarheid en recht op het spel staan. Maar dan in andere zin. Men kan deze mening niet goedpraten met een aantal grote woorden en geïjkte zinswendingen:

„In deze tijd van revolutionaire strevingen, waarbij getornd wordt aan de binding aan de belijdenis en aan in de kerkenordening vastgelegde afspraken, is het zaak de rechte weg in het oog te houden en te bewandelen, anders gaat een ieder doen wat recht is in eigen ogen”.

Omdat dit geschreven wordt, wil ik hier publiek vragen waarom er nog nooit een fel, zakelijk fel, protest gehoord is van deze schrijver tegen het met voeten treden van de afgesproken K.O. in Groningen-Zuid, en door de classis Groningen later en door de Particuliere Synode van Groningen. Dat hadden we moeten horen.

Waarom niet eerlijk?

Waarom niet, als men zijn licht over alle feiten wil laten schijnen, naar alle kanten oordelen, als men toch oordelen wil?

Waarom niet de één net zo goed vasthouden als de ander?

Weest nuchter en waakt.

Inderdaad, lezers van dit stukje: laat u door niemand van die Bijbelse nuchterheid en waakzaamheid afbrengen.

En bovenal: houdt de liefde vast.

Er is nog veel meer te zeggen. Over andere dingen. Die bewaren we voor de volgende keer.

We eindigen met een stukje over te nemen uit één van onze kerkbodes van één van onze predikanten. Ik noem zijn naam niet; dat bevordert hopenlijk het nuchter en waakzaam lezen. Ieder kan weten: het heeft mijn hartelijke instemming.

Een herinnering aan Prof. dr K. Schilder

In de Omroepgids van de N.C.R.V. vonden we een aardige herinnering aan Prof. Schilder.

Ter gelegenheid van het jubileum van de Chr. Radiovereniging werd aan de eerste omroepster P. C. Tolk gevraagd iets te vertellen over zijn beleveningen uit de begintijd van de omroepvereniging.

Hij deed het volgende verhaal:

„Het is zo lang geleden” zegt hij, „en bovendien hadden wij elke dag wel iets dat ons aan het schrikken maakte of dat ons het grootste plezier bezorgde, je moet er de humor van inzien.

Vergeet niet dat ieder die door dat nieuwe fascinerende werk gegrepen werd, met vreugde van 's morgens vroeg tot 's avonds laat in touw was. Je moest zo'n beetje „Jantje van alles” zijn. Ik zelf fungeerde als omroeper en reporter, maar ook als programmaleider. En later ook nog, want toen de heer de Jong Cz. omroeper werd, moest hij de deur open maken om hen op hun gemak te stellen, ondertussen omroepen en ook nog tijd vinden voor de voorbereiding van de programma's.

De sprekers uit die tijd waren niet erg gemakkelijk. Ds. P. Gunning wilde wel voor de microfoon, maar staande achter een kathedraal, met niet alleen een glaasje water voor zich, maar ook nog een auditorium. Hij moest en zou publiek voor zich hebben. Welnu, daar voldeden wij dan maar aan door wat mensen te vragen en er zelf bij te gaan zitten.

Prof. Dr. K. Schilder, toen nog Ds. Schilder, een vurig N.C.R.V.-er, die later ook lid van het Algemeen Bestuur van de N.C.R.V. werd, zou optreden in een programma van muziek en gesproken woord. Er was hem tweemaal twintig minuten toegewezen, maar de eerste keer raakte hij zo in vuur dat hij 45 minuten achtereen sprak. De gehele omroepstaf in paniek, want al behoeften wij toen niet zo precies met de tijden te zijn, zo'n grote overschrijding trok alles scheef. Beleefd doch dringend werd hem gevraagd, zijn tweede ronde te bekorten, maar helaas, ook dat lukte niet. Hij had meer dan een half uur nodig. De musici zaten op hete kolen en moesten hollen om de laatste trein naar Amsterdam te halen.”

De heer Tolk zwijgt even en kijk mij aan. „Stel je voor”, zegt hij, „dat nu een avondprogramma voor de radio van nog geen twee uur gevuld wordt door een spreker die één uur en een kwartier aan het woord is. . . .”

„Tien minuten is nu nog te lang,” antwoordt ik. „Ja,” zegt hij, „er is veel veranderd, en laat daarom die oude foto's maar spreken. Dat vinden de lezers van de Omroepgids nog wel zo leuk.”

C. V.

CORRECTIE

In „Opbouw” van verleden week staat, dat een predikant, die een contradictoir bezwaar heeft tegen onze belijdenis daarover moet spreken met een kerkelijke vergadering en dan de keus heeft „volgens het ondertekeningsformulier, of prof. Kamphuis, tussen kerkeraad, classis of synode”.

Dat was fout. Ik schreef niet „volgens het ondertekeningsformulier, of prof. Kamphuis”, maar ik schreef: „volgens het ondertekeningsformulier, o prof. Kamphuis”. Het moest niet zijn „of”, maar „o”. Een groot verschil.

C. Vonk.

INGEZONDEN

Op verzoek van de Kerkeraad van de Geref. Kerk van Haarlem plaatsen we het volgende als Ingezonden stuk.

Tekst van brief d.d. 24.11.64 van de Geref. Kerk van Haarlem aan de afgevaardigden der kerken in het classicaal ressort Haarlem, vergaderd op 12 Dec. 1964.

Weleerwaarde en Eerwaarde
Heren en Broeders,

Ingevolge zijn besluit, genomen in zijn vergadering van 23 dezer, verzoekt U de raad van de bovenvermelde kerk:

„maatregelen te nemen, welke nodig zijn om zo spoedig mogelijk een Particuliere Synode der Kerken in het ressort Noord-Holland te doen samenroepen om de primi- en secundi-afgevaardigden naar de Generale Synode te Rotterdam-Delfshaven A.D. 1964 verantwoording te vragen van hun handelingen als zodanig inzake de moeiten, welke ter Generale Synode zijn gerezen.”

U bij Uw besprekingen en besluiten de onmisbare leiding van den Heiligen Geest toebid-

dend, tekenen wij, namens den Kerkeraad voornoemd

(volgen ondertekeningen)

P.S. Met het oog op de te betrachten spoed, zijn in dit geval gelijkkluidende afschriften rechtstreeks gezonden aan de kerken in het classicaal ressort.

Tekst van brief d.d. 25.11.64 van de Geref. Kerk van Haarlem aan de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, te Rotterdam-Delfshaven A.D. 1964.

Weleerwaarde en Eerwaarde
Heren en Broeders,

De Raad der Gereformeerde Kerk van Haarlem, in vergadering bijeen op 23 november 64, zeer verontrust door het ter Generale Synode ontstane conflict, spreekt uit, dat het — naar zijn oordeel — onder de huidige omstandigheden een zaak van wijs beleid zou zijn, wanneer Uw vergadering zou besluiten haar werkzaamheden op te schorten, opdat de Kerken en de ter Synode afgevaardigden zich eerst in de mindere vergaderingen over de ontstane conflict-situatie kunnen beraden.

Vooraf ook met het oog op den vrede in de Kerken meent de Kerkeraad er bij Uw vergadering met klem op te moeten aandringen in bovenbedoelden zin te handelen.

Namens den Kerkeraad voornoemd, tekenen met broedergroeten en hoogachting,

(volgen ondertekeningen),

KERKNIEUWS

Aangenomen naar de Kerk te Heerenveen: Ds J. D. Houtman van Vollenhove.

Ds W. Verwoerd. Op 3 december j.l. herdacht de gemeente van Leek in een feestelijke bijeenkomst het zilveren ambtsjubileum van haar predikant, Ds W. Verwoerd. Het woord werd gevoerd o.m. door br. H. Steller als tweede voorzitter van de kerkeraad en br. H. H. Veldsema, de voorzitter van de feestcommissie, namens de gemeente, de heer Th. A. Lycklama à Nijeholt namens B. en W. en door vertegenwoordigers van de kerken Zaandam en Ommen, die de jubilaris vroeger diende. Een compleet bankstel met toebehoren was het concrete blijk van de dankbaarheid der gemeente. Ds E. Koop van Enumatil bood namens de collega's in de classis enige boekwerken aan. De Zangvereniging van de gemeente leverde een gewaardeerde vocale bijdrage.

Ds. K. D. van Dijk. Zondag 6 december nam Ds K. D. van Dijk met een preek over Joh. 17 : 20 en 21 afscheid van de kerk van Musselkanaal wegens vertrek naar Terneuzen. Br. W. Huising vertolkte de dank van kerkeraad en gemeente.

Langerak (Z.-H.). Woensdag 2 december heeft de gemeente van Langerak haar nieuwe kerkgebouw in gebruik genomen. De voorzitter van de bouwcommissie, br. C. J. Schep belichtte de voorgeschiedenis van de bouw. De overdracht van de nieuwe kerk vond in étappes plaats: door aannemer Van Dongen (uit Dussen) aan architect Hoeks (uit 's Gravenhage); door de architect weer aan de voorzitter van de Bouwcommissie en door deze aan de praeses van de kerkeraad, Ds H. Amelink. Ds Amelink sprak naar aanleiding van de tekst op de gevelsteen van de oude kerk, die overgebracht werd in het nieuwe gebouw: zij waren volhardende in de leer der apostelen en van wat daaraan in het nieuwe gebouw is toegevoegd: gebouwd op het fundament van apostelen en profeten, waarvan Christus Jezus zelf de hoeksteen. Het woord werd voorts o.m. gevoerd door burgemeester J. Brouwers van Nieuwport, Ds de Graaf van Giessendam, Ds de Vries van Culemborg. Verschillende geschenken werden aangeboden voor de aankleding van de kerk en het verenigingsgebouw.

Eibergen. Op de vergadering van de classis Arnhem deelde de kerkeraad van Eibergen mee, dat besloten is deze kerk vóór het einde van dit jaar op te heffen. Deze kerk, die omstreeks 20 zielen telt, wordt gediend door Ds. F. van Dijk, die ook predikant van Neede is.

Classis-uitspraken. De classis Arnhem heeft uitgesproken van oordeel te zijn, dat de eerste beslissing ter synode inzake de schorsing van ds. A. van der Ziel niet te zien gegeven heeft de eendracht des Geestes, die naar de Heilige Schrift zeer begeerlijk is in een zaak van dergelijke importantie; daarom besloot de classis de particuliere synode te verzoeken een poging te doen de afgevaardigden ter Generale Synode alsnog tot deze eendracht te doen geraken.

Voor de komende P.S. van Overijssel-Gelderland (22 dec. a.s.) wees de classis als afgevaar-

digden aan: ds. J. C. Janse, ds. W. Scheele, oud. M. A. Helden te Apeldoorn en oud. J. M. Verburg te Zutphen (met als secundi ds. F. van Dijk, ds. J. H. Kamerbeek, oud. P. J. van Dooren te Ede en oud. K. Wester te Arnhem). De classis onderschreef de wenselijkheid van het samenkomen van deze P.S.

De classis Gouda-Leiden-Woerden verzocht de roepende kerk van de P.S. van Zuid-Holland zo spoedig mogelijk een vervroegde P.S. bijeen te roepen.

De Gereformeerde Kerken van het classicaal ressort Alkmaar-Zaandam in buitengewone classicale vergadering bijeen te Alkmaar op 3 december 1964, hebben met meerderheid van stemmen besloten aan de kerk, die door de l.l. particuliere synode van Noord-Holland is aangevoerd voor de samenroeping van de eerstkomende P.S. van de Gereformeerde Kerken van het ressort Noord-Holland, te verzoeken om binnen drie weken, een buitengewone P.S. samen te roepen om de afgevaardigde brs. naar de G.S. uit te nodigen rapport uit te brengen.

De classis besloot voorts op voorstel van de kerk te Oostzaan aan de buitengewone P.S. van de kerken in Noord-Holland voor te stellen als volgt te besluiten:

1. De P.S. constateert, dat drie van haar afgevaardigden ter G.S. met de andere broeders, die op 6 november 1964 ter G.S. de grootst mogelijke minderheid vormden, aldaar op 10 november 1964 in een verklaring hun consciëntienood hebben kenbaar gemaakt om zich aan de op 6 november 1964 door de G.S. in de appèlzaak Ds. v. d. Ziel genomen beslissing te conformeren, en dat deze afgevaardigden deswege met grote aandrang aan de G.S. gevraagd hebben om deze beslissing niet bindend te doen zijn, en om het hun aldus mogelijk te maken op de G.S. overeenkomstig hun mandaat zitting te blijven nemen;

daarover verklaart de P.S., dat de G.S. om zich verre te houden van alle geest van heerschappijvoering, en in het niet maar constateren, doch als zodanig aanvaardt van deze consciëntienood, aan het dringende verzoek van deze broeders had behoren te voldoen.

2. de P.S. constateert met groot leedwezen, dat de G.S. deze juiste kerkelijke weg ook bij nadere en vernieuwde overweging, en dat ondanks een nadere verklaring van de zijde der bezwaarde broeders op 17 november 1964, niet naar uitwijzen van het heilig Evangelie heeft gevolgd, maar consciëntie-bindend en -dwingend (art. 32 N.G.B.) is opgetreden, zodat de afgevaardigden van de P.S. met de andere broeders, die tezamen de groots mogelijke minderheid ter G.S. vormden, terecht niet meer aan de arbeid der G.S. konden blijven deelnemen.

3. de P.S. spreekt uit dat zij de te Rotterdam-Delfshaven alsnog bijeen zijnde broeders na 17 november 1964 niet meer kan erkennen als G.S. van de Gereformeerde Kerken in Nederland en dat zij alle na 17 november 1964 door deze broeders in vergadering genomen besluiten en verrichte handelingen als niet geldig en van onwaarde heeft te rekenen.

Telegram en brief van Scheveningen. De Raad van de Geref. Kerk te Scheveningen verzond het volgende telegram aan de Generale Synode te R'dam-Delfshaven: „De kerkeraad van Scheveningen is van oordeel, dat uw vergadering in haar huidige samenstelling en onder de huidige verhoudingen niet verder dient te worden voortgezet en dringt er bij U op aan Uw werkzaamheden te beëindigen, roepende kerk aan te wijzen voor volgende synode en resterende zaken

Inhoud „Opbouw”

Zijn ster in het Oosten	K.S.
Buiten de kerk... de hel	C.V.
Te Berde	A.
Kerkelijk Leven	G.V.
Mensen van morgen	D.W.L.M.
Persschouw	
Ingezonden	
Kerknieuws	

aan haar over te dragen. Nadere argumentatie volgt schriftelijk.”

In de daarop volgende brief aan de Synode zegt de kerkeraad van Scheveningen o.a., dat een besluit — genomen met een stemmenverhouding 14-13 — niet uitgevoerd mag worden. Zij wijst daarbij op de Synode van 1902, die een besluit, om de Theol. School te Kampen te incorporeren in de theol. faculteit van de V.U., niet uitgevoerd heeft vanwege de uiteenlopende meningen in dezen. Deze Synode verdient nog steeds onze dankbaarheid vanwege haar wijsheid en voorzichtigheid. De situatie van heden is veel ernstiger dan die van 1902, zowel vanwege de zaak zelf (een tuchttoefening als vanwege de interne, kerkelijke spanningen. Verder zegt de Raad in zijn brief aan de Synode dat het gevaar van een breuk — met alle verschrikkelijke gevolgen daarvan — groot is bij het doorvoeren van het besluit inzake Ds. v. d. Ziel. Ook het vertrek van 12 leden der Synode is reeds reden de synode-arbeid te staken, daar voortwerken onder deze verhouding niet verantwoord is tegenover de kerken. Voorts verklaart de Raad dat het oproepen door de Synode van secundi-afgevaardigden bij hem vragen doet rijzen.

Uitspraken van de Enschedese Kerken. De kerkeraad van Enschede-Zuid sprak uit het heengaan van Dr. R. H. Bremmer van de generale synode onkerkelijk te achten, terwijl die van Enschede-Noord, uitsprekend, dat de eis van „de twaalf” het genomen besluit terug te nemen onjuist is, zowel de generale synode als „de twaalf” verzocht zo spoedig mogelijk samen te komen, teneinde in de weg, die de Schrift aanwijst, b.v. ook in Col. 3 : 12-17, te komen tot herstel van de goede verhoudingen.

Rijnsburg-Curaçao. Als penningmeester van de zending zal optreden br. G. Noort, Rijnsburg, giro nr. 423090 t.n.v. penningmeester Zending op Curaçao.

ADRESSEN

Ds J. D. Janse, Noordzoom 21, Marknesse, tel. 05273-1380; **Culemborg,** scriba: P. J. Hermans, Westersingel 70, Culemborg; **Creil,** diaconie: F. van Dijk, Lange Omgang 18, Bant N.O.P. Telef. 05279-1371.

TER OVERNAME AANGEBODEN

(wegens ruimtegebrek) „OPBOUW” compleet van 11 augs 1961 t/m 20 nov. 1964, tegen advertentie- en verzendkosten.

Adres: W. Smit, Nassaulaan 135, Middelburg.

VRIJE UNIVERSITEIT

Bij de **CENTRALE BIBLIOTHEEK** kunnen op korte termijn worden geplaatst twee

**bibliotheek-
assistentes**

Verlangd wordt het diploma G.O.A. of C.V.

Zij die belangstelling hebben voor één dezer functies, worden verzocht hun sollicitatie, met vermelding van leeftijd, opleiding en ervaring te richten aan de Centrale Personeelsdienst der Vrije Universiteit, Tesselshadestraat 18, Amsterdam.